

13.1 Introducción

A previsión social ante situacións individuais e familiares de necesidade artículase mediante sistemas de protección social que amparan aos cidadáns e ás súas familias ante continxencias como a estabilidade no emprego, a enfermidade, a incapacidade e a morte.

Os sistemas de protección social dos modernos estados constitúen tamén un enorme mecanismo económico-social que promove a evolución das sociedades e o equilibrio territorial, e orixina un importante efecto de redistribución das rendas que comporta un valor de solidariedade que é, sen dúbida, o aspecto máis característico desta, xa que coas súas realizacións vén a atender necesidades de contido individual e social impondo sacrificios aos mozos/as respecto dos vellos/as; aos sans respecto dos enfermos/as; aos ocupados/as respecto dos e das que se atopan en situación de desemprego; aos vivos/as respecto dos falecidos/as; aos que non teñen cargas familiares respecto dos que as teñen e aos de actividades económicas en auxe respecto dos sectores deprimidos.

No noso país podemos contemplar a protección social distinguindo dous grandes apartados: dunha parte, as pensións e prestacións do sistema de Seguridade Social vinculadas ao contrato de traballo ou ao desempeño dunha actividade por conta propia que constitúen a rama contributiva do sistema, e doutra, a cobertura asistencial que abrangue xunto coas pensións non contributivas da Seguridade Social e a Renda de Integración Social (RISGA), as derivadas da Lei de integración social do minusválido (LISMI), as prestacións a extinguir do Fondo de Asistencia Social (FAS), e por último as derivadas da recente Lei da dependencia.

Xunto a estas dúas vertentes haberá que engadir unha terceira conformada pola previsión complementaria, que como sinala a Constitución (artigo 41, último inciso) é libre e, polo tanto, non é obxecto de tratamento neste informe.

O modelo actual da Seguridade Social en España, que arrancando dos anos sesenta do pasado século, perfecciónase e consolídase nos setenta, e que ten como expresión máis significativa a Constitución Española, en concreto o seu artigo 41 impón “aos poderes públicos o mantemento dun réxime público de Seguridade Social para todos os cidadáns que garanta a asistencia e prestacións sociais ante situacións de necesidade, especialmente no caso de desemprego...”, complementado coas imposicións a ditos poderes públicos das obrigas específicas de protección social á familia (artigo 39.1), así como aos fillos e ás nais (artigo 39.2), realizar unha política de previsión e tratamento dos diminuídos físicos, sensoriais e psíquicos (artigo 49), ademais de garantir, mediante pensións adecuadas e periodicamente actualizadas a suficiencia económica para os cidadáns da terceira idade.

A Seguridade Social vén de experimentar nestes tres últimos decenios importantes modificacións nas prestacións. O Pleno do Congreso dos Deputados aprobou, o 6 de abril de 1995, coa práctica unanimidade da Cámara, o Informe da *Ponencia para el análisis de los problemas estructurales del Sistema de la Seguridad Social y de las principales reformas que deberán acometerse*, máis coñecido como “**Pacto de Toledo**” que representa o consenso político en torno ás liñas de futuro do sistema de pensións no noso país. O pacto, aínda que de contido xenérico, representa o compromiso sólido no mantemento e consolidación do actual sistema de protección social garantindo a súa viabilidade futura a través da adopción de medidas –o pacto contempla 15 recomendacións– que permitan a súa adaptación constante ás novas realidades e retos que se poidan presentar.

O 9 de outubro de 1996 subscríbese polo presidente do Goberno e os secretarios xerais de Comisións Obreiras e da Unión Xeral de Traballadores o *Acuerdo sobre consolidación y racionalización del sistema de la Seguridad Social* que, con vixencia ata 2000, senta as bases sobre as que se deberán desenvolver as recomendacións do Pacto de Toledo, acordo que tivo a súa plasmación na Lei 24/1997, do 15 de xullo, que contempla as seguintes medidas: 1) A separación financeira da Seguridade Social; 2) A constitución de reservas; 3) O establecemento gradual dun único tope de cotización para tódalas categorías profesionais; 4) A introdución de maiores elementos de contribución e proporcionalidade no acceso e determinación da contía das pensións de xubilación e, coa finalidade de establecer unha maior seguridade xurídica na determinación das pensións de invalidez, prevese a elaboración dunha lista de enfermidades; 5) A mellora do tempo de duración das pensións de orfandade; 6) As melloras das contías das prestacións mínimas na súa contía inferior de viuvez; 7) O establecemento da revalorización automática das pensións, en función da variación dos prezos, a través

da fórmula estable contida, de forma permanente, na propia LXSS; e 8) Previsión do desenvolvemento legal do tope de cobertura das pensións como forma de introducir os elementos da seguridade xurídica e financeira.

A Lei 39/1999, de 5 de novembro, para promover a conciliación da vida familiar e laboral das persoas traballadoras establece entre outras medidas unha nova prestación dentro da acción protectora da Seguridade Social, a de risco durante o embarazo co obxecto de protexer a saúde da muller traballadora.

O 9 de abril de 2001 asinouse polo goberno do Estado coa central sindical Comisiones Obreiras, a CEOE e a CEPYME un novo acordo sobre a mellora e o desenvolvemento do sistema de protección social que no referente ás pensións contempla como principais acordos:

1) En materia de xubilación:

- A eliminación do requisito do comezo a cotizar antes de 1967 para ter dereito á xubilación anticipada: o dereito ao retiro anticipado esténdese os/as maiores de 61 anos de idade que contén como mínimo con 30 anos de cotización e que leven 6 meses no paro. Xunto a isto establécese un novo coeficiente redutor anual en función dos anos cotizados que vai dende o 6% para os que acrediten 40 ou máis anos ata o 8% de 30 a 31 anos.
- Establecemento de medidas de xubilación parcial que posibiliten a compatibilidade entre o percibo dunha pensión e o desenvolvemento de actividades laborais.

Ditos acordos implementáronse normativamente no Real decreto lei 16/2001, de 27 de decembro de 2001, de medidas para o establecemento dun sistema de xubilación gradual e flexible.

2) En materia de prestacións de morte e supervivencia:

- A base reguladora das pensións de viuvez sube do 45% no 2001 ao 52% no ano 2004. No ano 2002 estableceuse no 46%. Para persoas con cargas familiares elevarase ata o 70%, sempre que a pensión constitúa a principal ou única fonte de ingresos e que a contía total dos seus ingresos non superen o previsto en cada exercicio económico para o recoñecemento dos complementos por mínimos.
- Elevación a 22 anos a idade máxima para percibir a pensión de orfandade con carácter xeral e ata os 24 anos cando faleceran os dous proxenitores.

Ambas as medidas plasmáronse normativamente no Real decreto 1465/2001, do 27 de decembro, de modificación parcial do réxime xurídico das prestacións de morte e supervivencia.

3) Compromiso de aumento das pensións mínimas de xubilación e viuvez de menores de 65 anos e as non concorentes do extinguido SOVI.

4) Inclusión na acción protectora dos autónomos/as, dos autónomos/as do especial agrario e dos de traballadores/as do mar; da prestación de incapacidade total cualificada –maiores de 55 anos–.

Ademais establécense acordos sobre:

Dotación anual do fondo de reserva: –con cargo ós excedentes orzamentarios das Entidades Xestoras e Servizos Comúns da Seguridade Social e dos excesos de resultados derivados da xestión das Mutuas de Accidentes de Traballo da prestación de I.T.

por continxencias comúns. Ó peche do exercicio de 2013 acada os 53.744 millóns de euros, equivalente a un 5,25% do PIB e cun descenso do 14,70% en relación a mesma data do ano 2012.

Establecemento dun prazo non superior a doce anos para levar a cabo a separación de fontes con respecto ao financiamento do complemento de mínimos.

E por último mantense o período de cálculo da pensión de xubilación que de acordo co previsto actualmente foi aumentando ata 15 anos no 2003 e nese ano as partes asinantes comprométese a tomar as medidas oportunas para a adopción da “forma máis idónea para o cálculo das prestacións”.

O Congreso dos Deputados aprobou o 2 de outubro de 2003 un informe da Comisión non permanente do Pacto de Toledo no que como acordos máis importantes apóstase por ampliar os anos de cálculo da contía da pensión de xubilación, recomendándose así mesmo que a idade de xubilación real: 63 anos se aproxime á legal: 65 e que o prazo para que o complemento de mínimos sexa asumido polos presupostos xerais do estado, é dicir, se desvinculen dos ingresos por cotas da Seguridade Social, sexa de cinco anos e non doce como estaba previsto.

O Acordo do Goberno coa Patronal (CEOE e CEPYME) e as Centrais Sindicais (CC.OO. e UGT) de 13 de Xullo de 2006 en materia de Seguridade Social que contempla a implementación dunha serie de medidas tendentes tanto a reforzar os mecanismos de consolidación do Sistema –garantía de financiación dos complementos de mínimos, simplificación da tarifa de accidentes de traballo, reforma do Fondo de Reserva...–, políticas de Apoio as Familias –Mellora das pensións de viuvez e orfandade en discapacitados/as, familias numerosas, e familias sen vínculo matrimonial...– e reformas nos eidos das prestacións de incapacidade e de xubilación co aumento neste último caso do período mínimo de cotización esixido para acceder á pensión que será de quince anos efectivos (5.475 días), tras un período de aplicación progresiva que se recolleu en súa maior parte na Lei 40/ 2007 de 4 de Decembro.

Ao longo das datas máis recentes sinalaremos como acontecementos de maior relevancia:

- A lei 39/2006 de 14 de decembro de promoción da autonomía persoal e atención as persoas en situación de dependencia –Lei de Dependencia–.
- A lei Orgánica 3/2007 de 22 de Marzo para a igualdade efectiva de mulleres e homes que leva a cabo unha notable intensificación da acción protectora no eido da maternidade e do risco contra o embarazo, incorporando ó ordenamento xurídico da protección social dous novos subsidios: o correspondente o permiso por paternidade e o que se concede en supostos de risco durante a lactancia natural.
- A lei 18/2007 de 4 de xullo, pola que procédese á **integración dos traballadores/as por conta propia do réxime agrario no especial de Traballadores/as Autónomos (RETA)**, que segue a recomendación sexta do Pacto de Toledo, con entrada en vigor o 1 de xaneiro de 2008, xunto coa Lei 20/2007 de 11 de Xullo do Estatuto do traballador autónomo
- Así mesmo a Lei 40/2007 de decembro de Medidas en Materia de Seguridade Social que desenvolve o Acordo de 13 de Xullo de 2006 que ademais do reseñado máis arriba, contempla medidas que incentivan alongar a vida laboral con incrementos

dun 2% da pensión por cada ano cotizado despois dos 65 e un 3% para traballadores con carreiras de cotización de máis de 40 anos.

- O Decreto-Lei 8/2010 de 20 de Maio, polo que se adoptan medidas extraordinarias para a redución do déficit público, prevé a suspensión da revalorización das pensións contributivas en 2011 coa excepción das mínimas e as do SOVI non concorrentes (aproximadamente un 35% do total).
- O 2 de Febreiro de 2011 asínase polo Goberno e os axentes sociais o Acordo social e económico para o crecemento, o emprego e a garantía das pensións que plasmase na Lei 27/2011 de 1 de Agosto sobre **actualización, adecuación e modernización do Sistema de Seguridade Social** que seguindo as recomendacións do Pacto de Toledo incrementa progresivamente a idade de xubilación ata os 67 anos, cun período transitorio de 15 anos, que culminará en 2027, se ben contemplando tamén diversos supostos nos que é posible a xubilación antes dos 67 anos. Cambia tamén o cálculo das bases de cotización e increméntanse os incentivos para a prolongación voluntaria da vida laboral, na lei contemplase a integración a partir do 1 de xaneiro de 2012 do réxime especial de empregadas do fogar e dos traballadores por conta allea do agrario dentro do réxime xeral.

A citada lei prevé a posta en marcha do chamado “factor de sostenibilidade” para asegurar o equilibrio a longo prazo entre os ingresos e gastos do sistema público de pensións. Un comité de expertos nomeado polo Goberno acordou, en xullo de 2013, as recomendacións sobre o deseño do citado factor de sostenibilidade propoñendo dos mecanismos de axuste automático que axudarían a evitar a aparición de desequilibrios financeiros no sistema público de pensións o ao menos a conter o seu tamaño. O primeiro contempla ter en conta a evolución da esperanza de vida á hora de fixar a pensión inicial dos novos xubilados, de forma que a contía de esta se reduza se aumenta o número de anos esperados de disfrute. O segundo consiste en ligar a contía das pensións xa existentes a un factor de revalorización anual que ven a medir o incremento máximo das pensións que se porían pagar sen crear problemas financeiros ó Sistema.

A Lei 23/2013, de 23 de decembro recollendo estas recomendacións regula o factor de sostenibilidade e o índice de revalorización do sistema de pensión da Seguridade Social. O factor de sostenibilidade axusta a pensión inicial de xubilación de xeito co importe que perciba ó longo da súa vida un pensionista que acceda ó sistema de pensións dentro dun certo número de anos (a partir do un de xaneiro de 2019) e que previsiblemente teña un maior esperanza de vida sexa equivalente ó que perciba ó que se xubile nun momento anterior. Relacionándose por conseguinte a esperanza de vida estimada en ambos momentos.

Polo que respecta á revalorización se anula o anterior sistema de referencia ó IPC e establece un novo índice quinquenal baseado nunha ecuación prevista na lei que ten en conta a variación dos salarios, a evolución da economía e o cómputo das cotizacións da Seguridade Social, se ben en ningún caso o resultado obtido poderá dar lugar a un incremento anual das pensións inferior ó 0,25%, nin superior á variación porcentual do IPC no período anual anterior máis ó 0,5%.

13.2 A Protección Social na Unión Europea. Datos globais

Iniciamos o presente capítulo con dous cadros sinópticos referentes as grandes cifras de ingresos e gastos en protección social nos países da U.E. (ó peche da confección deste informe dispóñense os datos ata 2011). As estatísticas de Protección social que proporcionan os datos da U.E. presentan as contas dos axentes seguindo a filosofía SEEPROS da Oficina Estatística da U.E. (EUROSTAT), de acordo con esta metodoloxía os ingresos clasifícanse en catro grupos:

- 1-Cotizacións sociais, a cargo dos empregadores e/o das persoas protexidas.
- 2-Aportacións das Administracións Públicas.
- 3-Transferencias entre réximes
- 4-Outros ingresos.

Doutra banda os gastos de protección social inclúen todas aquelas intervencións de organismos públicos ou privados destinadas a alixear a carga que representan para os fogares e individuos unha serie de riscos ou necesidades, previamente determinados, sempre que non exista unha contrapartida simultánea e recíproca por parte do beneficiario. Por áreas de protección as prestacións de protección social, denominadas funcións, clasifícanse nas seguintes:

- a) Enfermidade e atención sanitaria.
- b) Invalidez
- c) Vellez
- d) Supervivencia
- e) Familia e Fillos
- f) Desemprego
- g) Vivenda
- h) Exclusión social non clasificada noutro apartado.

Nos cadros 13.1 e 13.2 contéplase a evolución dos ingresos e gastos do total das funcións da protección social en relación co PIB, nos 27 países da Unión Europea. Como pode observarse España tras o forte incremento dos ingresos en 2009 (máis de tres puntos), baixa catro décimas en 2010 e sube unha en 2011, permanece lonxe das medias tanto da U.E.-15 como da U.E.-27, pois despois de Luxemburgo representa a porcentaxe máis cativa de ingresos –25,8% do PIB– da U.E.-15, a case 5 puntos da media e a 3,9 da media total da U.E.-27. O mesmo pode dicirse do referente ós gastos, nos que España incrementou case tres puntos en 2009, catro décimas en 2010, e outras tres en 2011, pero está a tres puntos da media da U.E.-15 e a máis de dous da U.E.-27. As medidas de axuste pola crise, dos anos 2011 e 2012, inflúen en todos os países da Unión e baixan en xeral as porcentaxes de 2009.

■ Cadro 13.1 Ingresos de Protección Social sobre o PIB na U.E. 2000-2011

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Belxica	27,3	27,4	28,2	28,0	28,6	27,8	27,7	27,7	28,9	30,4	30,7	30,9
Dinamarca	32,2	33,4	33,6	35,3	34,6	34,4	33,1	39,0	39,0	42,5	39,6	38,5
Alemania	31,0	30,7	31,1	31,6	31,2	30,8	30,3	29,3	29,8	32,6	32,5	31,7
Grecia	24,6	24,8	24,7	24,5	25,2	25,8	25,7	25,8	27,4	29,0	29,5	30,5
España	21,5	21,3	22,2	21,8	21,7	22,0	22,1	22,2	23,0	26,1	25,7	25,8
Francia	30,0	30,3	30,6	30,7	30,7	31,0	31,7	31,5	32,0	33,0	32,7	33,1
Irlanda	14,4	15,3	17,6	18,2	18,4	18,5	19,0	19,5	22,4	25,4	28,2	28,6
Italia	25,5	25,6	25,7	25,5	26,6	26,7	27,2	27,3	28,1	29,6	30,1	29,9
Luxemburgo	21,8	24,0	23,8	24,0	23,5	23,0	22,3	21,6	24,2	26,6	25,0	24,2
Holanda	32,1	30,7	31,4	33,1	33,3	32,5	32,6	32,2	32,9	33,6	33,5	34,3
Austria	28,1	28,7	28,6	28,9	28,5	28,3	27,8	27,2	27,9	29,7	29,6	29,0
Portugal	20,4	20,7	22,2	23,1	25,1	25,6	25,7	25,1	25,6	27,8	27,7	27,6
Finlandia	28,4	28,6	29,1	29,6	29,6	29,8	30,1	28,9	30,0	33,2	33,3	32,6
Suecia	33,2	34,3	34,4	35,9	35,4	34,7	33,3	33,6	33,1	34,3	32,7	32,7
Reino Unido	27,2	27,0	25,9	25,7	25,5	25,8	24,2	22,8	28,2	31,4	28,4	27,7
U.E.-15	28,2	28,1	28,2	28,4	28,4	28,3	28,0	27,6	29,2	31,3	30,8	30,6
Bulgaria	s/d	s/d	s/d	s/d	s/d	15,4	14,5	15,0	16,5	18,9	18,6	18,7
Rep. Checa	18,6	18,5	19,0	19,1	18,5	18,3	18,4	18,9	18,6	20,1	20,3	20,6
Estonia	13,6	12,8	12,5	12,4	12,8	12,4	12,0	12,0	14,8	18,8	17,8	15,9
Chipre	18,7	19,0	19,8	22,5	21,4	22,3	22,7	22,4	21,8	24,8	25,3	25,6
Letonia	15,7	14,8	14,4	14,2	13,8	13,8	14,3	13,7	14,0	16,9	17,8	17,8
Lituania	15,6	14,9	14,2	13,9	14,5	14,5	15,1	15,8	17,0	18,4	16,9	15,6
Hungría	20,1	20,1	20,7	20,6	20,4	21,4	24,0	26,0	24,8	27,7	27,1	22,4
Malta	16,6	17,7	17,3	17,5	18,1	17,9	17,8	17,7	17,9	19,5	19,3	17,1
Polonia	19,9	21,4	21,5	21,2	20,3	20,4	20,3	19,3	19,3	18,9	18,3	18,7
Rumania	13,9	12,5	13,9	13,3	12,8	13,2	12,4	13,0	13,2	15,6	16,2	15,9
Eslovenia	23,7	23,9	24,0	23,7	23,3	23,3	22,5	21,7	22,0	24,7	24,8	24,9
Eslovaquia	19,3	19,2	19,4	18,3	17,4	17,2	18,1	17,8	17,7	20,1	20,5	19,9
U.E.-27	s/d	s/d	s/d	s/d	s/d	27,8	27,4	27,0	28,3	30,5	30,0	29,7

Alguns datos son provisionais, poden existir diferencias con publicacións nacionais posteriores.

s/d: sen datos

Fonte : Eurostat

■ Cadro 13.2 Gastos de Protección Social sobre o PIB na U.E. 2000-2011

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Belgica	24,2	24,7	25,4	26,1	26,1	26,0	25,7	25,5	26,7	29,1	28,6	29,0
Dinamarca	28,1	28,4	28,8	30,0	29,8	29,4	28,5	29,3	29,2	33,1	32,8	32,8
Alemania	28,6	28,6	29,3	29,7	29,1	29,0	27,8	26,8	27,0	30,2	29,4	28,3
Grecia	22,7	23,6	23,4	22,7	22,9	24,2	24,1	24,2	25,4	27,3	28,2	28,9
España	19,5	19,2	19,5	19,8	19,8	20,1	20,0	20,3	21,7	24,9	25,3	25,6
Francia	27,7	27,8	28,6	29,2	29,5	29,6	29,6	29,3	29,7	31,9	32,0	31,9
Irlanda	13,1	14,1	15,5	16,0	16,2	16,2	16,5	17,1	20,3	25,1	27,3	28,3
Italia	23,8	24,0	24,3	24,8	25,0	25,3	25,5	25,4	26,4	28,5	28,6	28,4
Luxemburgo	18,8	20,5	21,2	21,7	21,9	21,3	20,0	19,0	21,0	23,9	22,6	22,2
Holanda	24,7	24,8	25,8	26,5	26,4	26,0	27,0	26,7	26,9	29,7	30,3	30,5
Austria	27,4	27,7	28,1	28,5	28,2	27,8	27,4	26,9	27,5	29,9	29,5	29,5
Portugal	18,7	19,3	20,9	21,6	22,3	22,9	23,0	22,6	23,2	25,5	25,4	25,0
Finlandia	24,3	24,2	24,9	25,7	25,8	25,9	25,6	24,6	25,4	29,5	29,7	29,3
Suecia	29,3	29,7	30,5	31,6	31,0	30,5	29,8	28,6	28,9	31,4	29,8	29,0
Reino Unido	25,5	25,8	24,8	25,1	25,2	25,3	25,1	23,8	24,8	27,8	26,4	26,3
U.E.-15	25,7	25,8	26,1	26,6	26,5	26,5	26,2	25,6	26,4	29,2	28,9	28,6
Bulgaria	s/d	s/d	s/d	s/d	s/d	14,6	13,8	13,7	15,0	16,7	17,6	17,2
Rep. Checa	18,2	18,1	18,8	18,8	18,0	17,8	17,4	17,5	17,5	19,7	19,5	19,8
Estonia	13,6	12,8	12,5	12,4	12,8	12,4	12,0	12,0	14,8	18,8	17,8	15,9
Chipre	14,6	14,7	16,0	18,0	17,8	18,0	18,2	17,8	18,2	20,6	21,3	21,3
Letonia	15,3	14,4	13,8	13,3	12,6	12,3	12,4	11,0	12,5	16,7	17,6	14,8
Lituania	15,2	14,3	13,6	13,1	13,0	12,8	12,9	14,0	15,6	20,6	18,3	18,3
Hungría	19,5	19,1	20,0	20,9	20,4	21,5	22,0	22,3	22,5	23,9	22,6	22,8
Malta	16,3	17,2	17,0	17,1	17,8	17,6	17,5	17,5	17,9	19,4	19,2	18,7
Polonia	19,1	20,5	20,7	20,7	19,7	19,2	19,0	17,8	18,2	18,8	18,8	18,7
Rumania	12,7	12,5	13,3	12,8	12,5	13,2	12,4	13,2	14,1	16,9	17,4	16,1
Eslovenia	23,5	23,8	23,8	23,1	22,8	22,5	22,2	20,7	20,9	23,7	24,4	24,6
Eslovaquia	18,8	18,4	18,5	17,8	16,6	15,9	15,7	15,4	15,5	18,2	18,1	17,7
U.E.-27	s/d	s/d	s/d	s/d	s/d	26,0	25,7	25,0	25,7	28,4	28,1	27,8

Sen incluír gastos de funcionamento

Alguns datos son provisionais, poden existir diferencias con publicacións nacionais posteriores.

s/d: sen datos

Fonte : Eurostat

13.3 Pensións contributivas da Seguridade Social: aspectos xerais

As pensións contributivas da Seguridade Social, é dicir, as que dan dereito a unha prestación en virtude dunha cotización previa, outorgan rendas, xeralmente vitalicias e proporcionais aos ingresos na vida activa, a aqueles/as que cesan nela, sempre que reúnan os requisitos esixidos para o seu recoñecemento, entre eles, e con carácter xeral, a alta ou situación asimilada á alta, e ter cubertos uns determinados períodos mínimos de cotización, agás no caso de accidentes.

As pensións móvense en canto á súa contía entre uns topes máximos e mínimos nos que os seus montantes teñen periodicidade anual. As pensións derivadas de accidente de traballo ou enfermidade profesional incrementáanse nun 30% ou 50%, segundo a súa gravidade, cando a lesión se producira como consecuencia de infracción de medidas de seguridade e hixiene no traballo, recaendo a responsabilidade de dito recargo directamente sobre o empresario infractor. O incremento anual ligado tradicionalmente ó IPC ven de ser modificado pola Lei 23/2013, de 23 de decembro, mediante unha fórmula que prevé co resultado da súa aplicación en ningún caso poderá dar lugar a un incremento inferior ó 0,25% e superior ó IPC máis o 0,50%.

■ **Cadro 13.3** Evolución das pensións do Sistema da Seguridade Social. Por provincias. Galicia/España. 1985/1990/2000/2004-2013

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
1985	Nº	161.300	100.700	88.400	130.800	481.200	5.396.600
	Pensión Media	159,34	148,20	149,78	156,74	154,54	171,52
1990	Nº	189.100	111.800	98.500	125.900	525.300	6.102.100
	Pensión Media	246,69	220,36	221,41	236,60	234,09	267,23
2000	Nº	243.300	124.200	109.800	190.100	667.400	7.598.900
	Pensión Media	418,63	358,57	353,99	408,65	394,06	471,30
2004	Nº	254.189	122.522	109.804	198.860	685.375	7.878.636
	Pensión Media	531,97	452,7	444,29	527,46	502,6	605,33
2005	Nº	256.612	122.080	109.485	201.568	689.744	7.979.707
	Pensión Media	561,58	477,57	469,3	557,69	531,1	636,58
2006	Nº	260.256	122.267	109.531	205.444	697.498	8.165.336
	Pensión Media	589,65	500,75	492,47	585,91	557,85	668,16
2007	Nº	263.032	121.961	109.261	208.191	702.445	8.273.939
	Pensión Media	629,01	533,61	525,39	625,96	595,59	713,48
2008	Nº	266.666	121.635	109.016	211.222	708.539	8.390.796
	Pensión Media	658,78	557,75	549,88	656,46	624,18	747,25
2009	Nº	270.228	121.116	109.084	214.494	714.922	8.531.935
	Pensión Media	682,07	576,28	567,60	679,02	645,94	772,57
2010	Nº	273.418	120.690	109.113	217.770	720.991	8.671.018
	Pensión Media	705,78	594,41	584,81	702,40	667,98	797,92
2011	Nº	276.696	120.482	109.133	221.241	727.552	8.805.164
	Pensión Media	728,31	613,22	602,45	726,89	690,12	822,82
2012	Nº	279.809	119.822	108.911	224.175	732.717	8.919.997
	Pensión Media	734,39	618,76	606,79	733,62	696,28	829,79
2013	Nº	283.282	119.700	108.932	227.200	739.114	9.065.830
	Pensión Media	767,71	645,97	631,78	767,95	728,22	864,92

Elaboración propia
 Números redondeados en centos, anos 1985,1990 e 2000. Medias anuais
 Pensión media en euros, a decembro de cada ano
 Fonte: Ministerio de Empleo e Seguridade Social

Galicia constitúe unha das comunidades autónomas con máis alta porcentaxe de pensionistas, que representan, en 2013, o 26,72% da poboación total do censo. Durante os últimos anos acrecentouse a tendencia ao aumento da devandita porcentaxe, pasando en números absolutos dos 481.247, en 1985; aos 739.114, en 2013, (cadro 13.3), incrementándose nestes vintedous anos en 257.867 o número de pensións, fronte aos 215.400 novos cotizantes á Seguridade Social entre ambas as dúas datas.

■ Relación activos/pasivos

A relación activos/pasivos do sistema da Seguridade Social constitúe un indicador do fluxo traballo-prestacións públicas nun espazo xeográfico determinado e ven a medir con bastante exactitude o grao de subsidiación deste. No cadro 13.4 inclúense os datos a nivel provincial, galego e do conxunto do Estado. Na provincia de Ourense (ver informes anteriores) o número de pensionistas superou, dende 1989 ata 2007 o de traballadores/as cotizantes en activo, e na de Lugo dende 1992 ata 2004. O importante aumento que se produce no número de afiliados/as á Seguridade Social no período 2000-2007 provoca un cambio na tendencia dos datos globais de Galicia dos anos precedentes, nos que se viña producindo un incremento maior de pasivos/as ou perceptores/as de pensións que de activos/as ou cotizantes. En 2008 cambia a tendencia e por mor da crise estáncanse nese ano os activos e descenden en 2009, 2010, 2011 e 2012, mentres medran lixeiramente o número de pensionistas.

A porcentaxe en Galicia da relación de activos/pasivos do sistema da Seguridade Social é, en 2013, de 1,24 activos por cada pasivo –917.400 traballadores en alta fronte aos 739.114 pensionistas–, sendo dita porcentaxe no total de España do 1,80, producíndose, ao igual que desde 2008 a 2012, e a diferenza dos nove anos precedentes, un incremento maior na proporción en favor dos pasivos/as, tanto en España como na comunidade galega. Diminúen nas catro provincias galegas os traballadores/as afiliados/as e incrementase en número escaso a contía dos pasivos/as, en A Coruña e Pontevedra. En Ourense, tamén medran en moi escasa contía e os pensionistas que no seu conxunto superan notoriamente o número de cotizantes. Baixan os cotizantes na provincia de Lugo, onde a relación queda xa en máis pensionistas que traballadores en alta.

Os afiliados/as sitúanse, en 2013 na cifra de 391.200 na provincia da Coruña e 313.400 en Pontevedra, cunha mingua de 11.200 activos na primeira e unha diminución de 10.800 na segunda, con respecto a 2012, e os pasivos sitúanse en 283.282 na Coruña e 227.200 en Pontevedra, cun aumento sobre 2012 de 3.473 na primeira e de 3.025 na segunda.

■ **Cadro 13.4** Relación de activos/pasivos na Seguridade Social. Galicia/España. 1985/1990/2000/2006-2013

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
1985	Activos	265,4	120,8	93,6	222,2	702,0	10.561,8
	Pasivos	161,3	100,7	88,4	130,8	481,2	5.396,6
	Proporción	1,65	1,20	1,06	1,70	1,46	1,96
1990	Activos	301,2	116,4	95,7	255,6	768,9	12.513,9
	Pasivos	189,1	118,0	98,5	125,9	525,3	6.102,1
	Proporción	1,59	0,99	0,97	2,03	1,46	2,05
2000	Activos	357,3	117,3	98,2	307,4	880,1	15.062,9
	Pasivos	243,3	124,2	109,8	190,1	667,4	7.598,9
	Proporción	1,47	0,94	0,89	1,62	1,32	1,98
2006	Activos	426,9	129,0	108,1	368,5	1.032,5	18.596,3
	Pasivos	260,3	122,3	109,5	205,4	697,5	8.165,3
	Proporción	1,64	1,06	0,99	1,79	1,48	2,28
2007	Activos	443,3	132,4	111,3	383,2	1.070,2	19.152,3
	Pasivos	263,0	122,0	109,3	208,2	702,4	8.273,9
	Proporción	1,69	1,09	1,02	1,84	1,52	2,31
2008	Activos	445,9	133,1	111,4	382,1	1.072,5	19.005,6
	Pasivos	266,6	121,6	109,0	211,2	708,5	8.390,8
	Proporción	1,67	1,09	1,02	1,81	1,51	2,27
2009	Activos	431,4	129,0	108,2	361,1	1.029,6	17.916,8
	Pasivos	270,2	121,1	109,1	214,5	714,9	8.531,9
	Proporción	1,60	1,07	0,99	1,68	1,44	2,10
2010	Activos	424,6	126,3	106,2	350,4	1.007,5	17.581,9
	Pasivos	273,4	120,7	109,1	217,8	721,0	8.671,0
	Proporción	1,55	1,05	0,97	1,61	1,40	2,03
2011	Activos	414,8	123,7	103,8	337,9	980,2	17.326,3
	Pasivos	276,7	120,5	109,1	221,2	727,6	8.805,2
	Proporción	1,50	1,03	0,95	1,53	1,35	1,97
2012	Activos	402,4	119,3	100,3	324,2	946,2	16.853,2
	Pasivos	279,8	119,8	108,9	224,2	732,7	8.920,0
	Proporción	1,44	1,00	0,92	1,45	1,29	1,89
2013	Activos	391,2	114,8	98,0	313,4	917,4	16.299,5
	Pasivos	283,3	119,7	108,9	227,2	739,1	9.065,8
	Proporción	1,38	0,96	0,90	1,38	1,24	1,80

Elaboración propia

Número de persoas en miles. Medias anuais

Fonte: Ministerio de Empleo e Seguridade Social

■ Altas iniciais e baixas

As altas iniciais de pensións contributivas (cadro 13.5) recollen o número de ditas prestacións ás que se lle recoñece o dereito por primeira vez, sen incluír as altas por traslado de provincias; doutra banda, as baixas (cadro 13.6) representan o número de baixas de pensións contributivas (por falecemento, por perda do dereito ou incomparecencia ao cobro durante catro meses consecutivos). En 1992 primeiro ano na serie que se contempla nos cadros, as altas das **pensións de xubilación** en Galicia superan amplamente ás baixas (18.237 novas altas fronte a 13.160 baixas), pero en 1998 as baixas comezan a superar ás altas iniciais, reproducíndose con maior amplitude entre 2001 e 2006. No ano 2013, prodúcese un cambio e por primeira vez en moitos anos as altas de pensións de xubilación superan en Galicia as baixas, orixínanse 22.287 baixas fronte a 22.450 altas iniciais. As altas de **viuvez**, 10.385, en 2013 continúan superando con bastante diferenza ás baixas –9.398 en dito ano–. Na serie dos datos anuais (ver informes anteriores), as cifras de altas e baixas de **orfandade e en favor de familiares**, tenden a unha paridade en 1996; en 1997 aumentan moi considerablemente a proporción a favor das altas e en 1998 e 1999 chegan a representar máis do dobre, se ben no ano 2000 o incremento substancial das baixas volve a aproximar ámbolos parámetros, no 2001 as baixas en número de 2.740 superan amplamente o número das altas iniciais (2.328), no 2002 as altas (2.831) volven a representar practicamente o dobre das baixas (1.461) e de 2003 a 2007 equilíbranse practicamente o número de ambas, pero en 2008 e 2009 increméntase a diferenza en favor das altas, en menor medida en 2010 e de 2011 a 2013 diminúen drasticamente o número de baixas: 800 e 863, respectivamente, fronte as 2.024 e 2.126, respectivamente, das altas deste tipo de pensións, nos devanditos 2012 e 2013.

Referente ás **prestacións de invalidez**, despois de se produciren máis baixas que altas en 1997, 1998 e 1999, como consecuencia da drástica redución motivada pola inclusión dos pensionistas de máis de 65 anos como titulares de pensións de xubilación, as baixas de ditas pensións, tanto en Galicia como no resto do Estado, experimentan unha substancial diminución de máis das dúas terceiras partes, no caso galego, redución que se mantén dende o ano 2000 a 2013, con só 2.054 baixas fronte ás 6.346 altas iniciais en este último ano.

O número total das altas iniciais de pensións en 2013 medran lixeiramente en Galicia pasando de 40.456 no ano anterior ás 41.307 do 2013, mantendo unha cifra similar 554.172, en 2013 no conxunto de España.

A Coruña é a demarcación onde é máis acusada a diferenza entre altas e baixas –16.421 fronte 13.045– e a continuación Pontevedra. Nas provincias de Lugo e Ourense a relación é dun certo equilibrio entre ámbolos dous parámetros –con maior número de baixas que altas iniciais en Lugo.

■ **Cadro 13.5** **Altas iniciais de pensións contributivas. Por provincias. Galicia/España. 1992/ 2008-2013⁽¹⁾**

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
Xubilación	1992	7.138	3.472	3.153	4.564	18.237	224.138
	2008	7.687	2.469	2.444	6.441	19.041	269.772
	2009	8.003	2.461	2.560	6.658	19.682	287.904
	2010	8.058	2.465	2.397	6.734	19.654	288.172
	2011	8.412	2.494	2.729	7.323	20.958	286.143
	2012	8.907	2.453	2.615	7.341	21.316	308.400
	2013	9.162	2.741	2.777	7.770	22.450	314.204
Invalidez	1992	2.113	2.099	1.133	2.592	7.937	92.172
	2008	3.254	957	1.120	2.543	7.874	97.396
	2009	3.152	863	1.197	2.491	7.703	98.056
	2010	2.798	1.013	1.002	2.762	7.575	90.949
	2011	2.651	1.083	958	2.460	7.152	86.851
	2012	2.541	1.111	951	2.109	6.712	84.136
	2013	2.371	1.124	969	1.882	6.346	79.481
Viuvez	1992	3.257	1.743	1.460	2.338	8.798	116.692
	2008	4.023	1.681	1.554	3.041	10.299	130.138
	2009	4.042	1.747	1.490	3.099	10.378	129.615
	2010	3.862	1.712	1.515	2.981	10.070	127.439
	2011	4.049	1.644	1.550	3.205	10.448	128.883
	2012	4.017	1.633	1.533	3.221	10.404	131.978
	2013	4.045	1.694	1.559	3.087	10.385	129.610
Orfandade e en favor de familiares	1992	693	262	254	733	1.942	22.864
	2008	820	295	233	727	2.075	26.374
	2009	838	274	255	756	2.123	28.290
	2010	720	297	243	690	1.950	27.538
	2011	763	293	248	692	1.996	27.935
	2012	794	262	281	687	2.024	29.984
	2013	843	296	253	734	2.126	30.977
Total	1992	13.201	7.576	6.000	10.227	37.004	455.866
	2008	15.819	5.382	5.350	12.735	39.286	524.500
	2009	16.035	5.345	5.502	13.004	39.886	543.865
	2010	15.438	5.487	5.157	13.167	39.249	534.098
	2011	15.875	5.514	5.485	13.680	40.554	529.812
	2012	16.259	5.459	5.380	13.358	40.456	554.498
	2013	16.421	5.855	5.558	13.473	41.307	554.172

Elaboración propia

(1) Non incluídos os datos relativos ao Réxime de Traballadores/as do Mar

A partir de novembro de 1997 as pensións de invalidez permanente de beneficiarios/as de 65 anos e máis, agás do SOVI figuran incluídas nas de xubilación

Fonte: Ministerio de Emprego e Seguridade Social

Cadro 13.6 Baixas de pensións contributivas. Por provincias. Galicia/España. 1992/ 2008-2013⁽¹⁾

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
Xubilación	1992	5.032	2.779	2.643	2.706	13.160	142.040
	2008	7.168	3.753	3.480	5.756	20.157	232.927
	2009	7.775	3.942	3.462	6.196	21.375	244.146
	2010	7.580	3.756	3.443	6.287	21.066	240.624
	2011	7.721	3.764	3.471	6.451	21.407	245.951
	2012	7.986	3.919	3.584	6.833	22.322	259.530
	2013	8.285	3.950	3.452	6.600	22.287	256.718
Invalidez	1992	1.426	1.909	1.005	1.828	6.168	65.548
	2008	901	327	247	896	2.371	27.807
	2009	992	228	258	858	2.336	28.349
	2010	894	227	257	713	2.091	29.367
	2011	931	248	236	894	2.309	29.241
	2012	942	229	216	891	2.278	30.281
	2013	799	255	216	784	2.054	29.060
Viuvez	1992	1.728	1.060	885	1.103	4.776	64.973
	2008	3.106	1.587	1.397	2.307	8.397	106.900
	2009	3.341	1.667	1.467	2.475	8.950	110.143
	2010	3.362	1.586	1.454	2.453	8.855	107.754
	2011	3.278	1.695	1.480	2.518	8.971	110.629
	2012	3.466	1.778	1.571	2.787	9.602	119.878
	2013	3.599	1.679	1.489	2.631	9.398	115.345
Orfandade e en favor de familiares	1992	603	182	186	540	1.511	21.228
	2008	675	216	203	566	1.660	21.030
	2009	765	230	192	601	1.788	21.686
	2010	727	239	186	633	1.785	22.578
	2011	653	216	223	631	1.723	23.324
	2012	321	105	124	250	800	8.784
	2013	362	123	124	254	863	9.265
Total	1992	8.789	5.930	4.719	6.177	25.615	293.789
	2008	11.850	5.886	5.324	9.525	32.585	388.664
	2009	12.873	6.067	5.379	10.130	34.449	404.324
	2010	12.563	5.808	5.340	10.086	33.797	400.323
	2011	12.583	5.923	5.410	10.494	34.410	409.145
	2012	12.715	6.031	5.495	10.761	35.002	418.473
	2013	13.045	6.007	5.281	10.269	34.602	410.388

Elaboración propia

(1) Non incluídos os datos relativos ao Réxime de Traballadores/as do Mar

A partir de novembro de 1997 as pensións de invalidez permanente de beneficiarios/as de 65 anos e máis, agás do SOVI, figuran incluídas nas de xubilación

Fonte: Ministerio de Emprego e Seguridade Social

Media das pensións

No cadro 13.7, contémpase o número de pensións e o termo medio do importe destas por comunidades autónomas. Do total dos 9.065.830 pensionistas españois, Galicia, con 739.114, representa o 8,15%, unha porcentaxe superior –case dous puntos e medio– en relación coa que existe referente ao total da poboación. O cadro 13.8 contempla a evolución do importe mensual medio das pensións na comunidade autónoma dende 1985 e pode observarse que dende o citado ano, no que a diferenza do importe das pensións media de Galicia respecto á media española era de 2.500 pesetas (15,02 euros), ata os 136,1 euros de 2013, prodúcese ano tras ano unha maior diferenza na contía, permanecendo invariable en todo este tempo como a comunidade autónoma con menor importe medio de pensións. O feito explícase fundamentalmente polo importante volume das pensións procedente do réxime especial agrario, en xeral moito máis baixas que as do réxime xeral ou de autónomos.

Cadro 13.7 Pensións do sistema de seguridade social. Por comunidades autónomas 1990/2000/2009-2013

	1990		2000		2009		2010		2011		2012		2013	
	Nº	Media ⁽¹⁾	Nº	Media ⁽¹⁾	Nº	Media ⁽¹⁾	Nº	Media ⁽¹⁾	Nº	Media ⁽¹⁾	Nº	Media ⁽¹⁾	Nº	Media ⁽¹⁾
Andalucía	938,0	252,8	1.199,3	437,4	1.356,9	693,5	1.379,3	715,6	1.399,9	736,8	1.417,6	757,4	1.443,0	778,8
Aragón	223,2	272,3	260,0	482,0	278,0	780,8	280,9	807,8	283,9	835,5	286,3	863,8	289,7	892,9
Asturias	240,5	319,6	283,2	575,1	293,3	903,3	294,7	930,9	296,1	958,8	297,1	984,7	298,3	1.012,3
Baleares	121,2	244,4	146,8	426,6	162,8	683,4	165,9	708,0	168,8	734,0	171,9	758,3	175,2	784,4
Canarias	151,4	258,7	201,3	444,5	246,8	708,3	253,9	732,2	260,9	755,2	267,9	777,7	275,7	801,0
Cantabria	101,3	274,9	120,0	486,9	129,2	784,4	130,7	811,2	132,0	837,9	133,0	863,5	134,3	891,4
C. - A Mancha	257,4	256,3	312,4	433,4	335,9	702,5	340,4	728,5	344,7	751,2	348,0	775,0	352,9	798,8
Castela - León	479,3	263,4	561,9	455,4	582,8	731,4	586,8	757,9	589,9	782,7	592,1	808,6	596,4	836,1
Cataluña	1.071,4	270,1	1.335,1	484,3	1.524,2	777,8	1.550,7	803,8	1.578,4	831,0	1.602,1	857,0	1.630,0	885,2
C. Valenciana	597,5	245,2	739,4	423,3	862,3	691,0	879,8	715,3	895,6	739,0	909,2	762,5	923,8	787,7
Extremadura	158,8	245,0	192,9	405,3	204,6	642,0	206,7	664,8	208,5	684,2	210,0	704,4	213,4	723,9
Galicia	552,2	234,1	667,4	394,1	714,9	629,9	721,0	651,9	727,6	674,1	732,7	696,3	739,1	720,3
Madrid	581,5	306,9	790,4	558,6	939,8	892,8	965,3	922,4	990,4	953,4	1.011,5	982,0	1.038,0	1.013,4
Murcia	159,1	245,9	194,7	420,6	218,0	664,4	222,4	687,1	226,4	709,5	229,1	731,0	233,1	755,3
Navarra	79,0	286,4	99,8	514,2	117,3	849,5	119,3	879,4	121,2	910,7	123,1	941,5	125,4	973,5
País Vasco	331,4	320,8	423,8	594,5	487,7	938,4	494,8	966,1	501,8	995,7	508,2	1.024,8	516,6	1.057,3
A Ríoxa	48,0	256,8	56,6	452,1	62,8	719,8	63,6	744,6	64,3	769,7	64,9	794,7	65,7	821,9
Ceuta e Melilla	11,0	288,6	13,8	504,0	14,6	780,4	14,8	801,3	15,0	819,0	15,1	837,5	15,4	855,1
España	6.102,1	267,2	7.598,8	468,2	8.531,9	754,1	8.671,0	779,5	8.805,1	805,0	8.920,0	829,8	9.065,8	856,4

Elaboración propia

Números en miles. Medias anuais

(1) Contía mensual. Medias anuais en euros

Fonte: Ministerio de Empleo e Seguridade Social

■ Cadro 13.8 Evolución do importe medio das pensións do Sistema da Seguridade Social.
Por comunidades autónomas. 1985/1989/2000-2013

	1985	1989	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Andalucía	159,87	222,37	437,54	461,60	480,45	504,65	530,81	561,90	592,91	621,84	663,13	693,53	715,64	736,82	757,4	778,8
Aragón	171,29	239,20	482,01	509,31	532,17	560,54	592,83	627,95	661,03	695,32	744,03	780,79	807,79	835,50	863,8	892,9
Asturias	200,74	284,28	575,17	606,27	628,19	661,45	700,04	738,74	777,87	814,61	865,70	903,27	930,86	958,82	984,7	1.012,3
Baleares	158,67	217,57	426,72	450,01	469,24	493,89	521,59	551,09	580,54	609,20	651,26	683,40	707,95	733,95	758,3	784,4
Canarias	164,68	229,59	444,75	468,90	487,94	512,67	539,94	571,26	602,80	632,63	675,82	708,27	732,16	755,20	777,7	801,0
Cantabria	174,29	243,41	486,82	515,40	537,14	566,34	599,92	633,82	666,31	700,28	748,52	784,35	811,17	837,86	863,5	891,4
C. - A Mancha	161,67	225,38	433,33	456,97	475,43	499,05	523,74	556,63	590,52	622,51	667,79	702,46	728,49	751,23	775,0	798,8
Castela - León	164,68	230,19	455,57	480,94	501,05	526,41	554,23	587,26	620,11	651,26	696,06	731,42	757,87	782,69	808,6	836,1
Cataluña	171,89	239,20	484,42	511,83	535,33	564,48	597,71	630,94	661,52	694,25	742,80	777,76	803,81	830,96	857,0	885,2
C. Valenciana	155,66	216,36	432,13	456,73	476,17	501,13	528,99	559,34	586,98	616,45	658,93	691,18	715,27	738,95	762,5	787,7
Extremadura	153,86	215,76	405,08	426,20	442,30	463,14	484,44	513,80	544,26	572,13	611,84	642,06	664,75	684,17	704,4	723,9
Galicia	153,26	207,95	394,26	415,45	432,38	454,43	478,26	506,23	535,10	562,19	600,73	629,85	651,88	674,13	696,3	720,3
Madrid	189,92	280,07	558,34	591,44	616,75	649,37	687,47	726,13	762,83	799,39	852,79	892,78	922,37	953,43	982,0	1.013,4
Murcia	159,87	217,57	420,71	443,84	461,75	485,04	510,35	539,34	567,12	593,77	633,80	664,36	687,09	709,46	731,0	755,4
Navarra	176,70	251,22	513,87	545,89	570,90	602,61	639,44	679,36	718,08	755,56	808,54	849,52	879,42	910,65	941,5	973,5
País Vasco	195,93	280,67	540,31	629,29	655,51	691,17	733,16	771,82	806,10	843,02	898,27	938,44	966,11	995,68	1.024,8	1.057,3
A Ríoxa	159,87	226,58	451,96	478,55	499,06	524,40	552,05	583,42	612,55	642,78	686,52	719,75	744,64	769,74	794,7	821,9
Ceuta e Melilla ⁽¹⁾	177,90	254,23	504,25	532,85	555,21	583,13	613,37	646,60	679,60	704,50	751,00	780,40	801,33	819,01	837,5	855,1
España	168,28	236,80	468,19	497,89	518,89	546,04	576,57	609,75	641,86	673,69	719,68	754,06	779,49	804,96	829,8	856,4

Elaboración propia

Datos en euros mes

(1) Media de ámbalas dúas cidades autónomas

Fonte: INSS

■ Pensións por tramos de contía

No cadro anterior observabamos que Galicia ocupaba a derradeira posición por Comunidades Autónomas no importe medio mensual das pensións –720,3 euros no 2013– no conxunto do Estado. No cadro 13.9 contémlase por provincias e por o total do Estado o número de pensións en vigor por tramos de contía: sete en total, comezando polas inferiores a 150 euros mes, que representan en Galicia 23.875 o 3,23 % fronte as 145.900 do conxunto estatal que supoñen o 1,64 %, case a metade da porcentaxe galega. O tramo onde se concentra un número maior de pensións é o que corresponde ao intervalo de 500 a 700 euros con 276.541 pensións é o 37,45% do total das mesmas –case 5 puntos superior ao estatal, pero nos posteriores ós 700 euros as porcentaxes de Galicia son netamente inferiores á media nacional con respecto o total das pensións.

Como pode apreciarse a porcentaxe dos primeiros tramos son lixeiramente máis altos nas provincias de Lugo e Ourense, diminuíndo ostensiblemente nos intervalos de maior contía. As pensións de máis de 1.100 euros son en Galicia 121.862 e representan só o 16,50 % mentres que no conxunto do estado supoñen un 22,13% do total.

■ Cadro 13.9 Pensións en vigor por tramos de contía⁽¹⁾

Tramos de Contía	A Coruña		Lugo		Ourense		Pontevedra		Galicia		Total España		Porcentaje Galicia/España
	Número	%	Número	%	Número	%	Número	%	Número	%	Número	%	
Ata 150,00 euros	9.493	3,35	2.201	1,84	5.660	5,21	6.521	2,87	23.875	3,23	145.900	1,64	16,36%
De 150,01 a 500,00	70.628	24,95	37.376	31,24	33.233	30,57	59.985	26,43	201.222	27,25	1.971.500	22,10	10,21%
De 500,01 a 700,00	101.987	36,03	53.343	44,59	43.347	39,87	77.868	34,31	276.545	37,45	2.919.000	32,72	9,47%
De 700,01 a 1.100,00	42.960	15,18	13.202	11,03	16.441	15,12	42.262	18,62	114.865	15,56	1.909.900	21,41	6,01%
De 1100,01 a 1.500,00	32.197	11,37	7.926	6,62	5.326	4,90	18.985	8,37	64.434	8,73	922.300	10,34	6,99%
De 1.500,01 a 2.000,00	12.889	4,55	2.961	2,47	2.669	2,46	12.287	5,41	30.806	4,17	576.300	6,46	5,35%
Mais de 2.000,00	12.938	4,57	2.629	2,20	2.033	1,87	9.022	3,98	26.622	3,61	475.100	5,33	5,60%
Total	283.092	100,00	119.638	100,00	108.709	100,00	226.930	100,00	738.369	100,00	8.920.000	100,00	8,28%

(1) Os datos de Galicia e as catro provincias son a 1 de xuño de 2013, os de España son a media anual de 2012.

Fonte: INSS

■ Pensións con complemento a mínimo

As contías mínimas de pensións establécense anualmente e teñen como obxecto garantir un nivel mínimo de subsistencia a todos os pensionistas.

A existencia de pensións mínimas garante pensións adecuadas e que os pensionistas da Seguridade Social teñan ingresos superiores ó albor de pobreza (60% da mediana dos ingresos por unidade de consumo das persoas), que para caso dun fogar con adulto está en 7.533,3 euros anuais ou 627,78 euros mensuais.

Os beneficiarios/as do Sistema da Seguridade Social, na súa modalidade contributiva, con pensión inferior á mínima sempre que non perciban ingresos de capital ou de traballo persoal ou que percibíndoos non excedan da contía que anualmente o Goberno estableza, en xubilación sen cónxuxe a cargo, para o ano 2013: 8.838,20 euros-terán dereito a percibir os complementos necesarios para alcanzar a contía mínima das pensións.

Así mesmo terán dereito ao complemento de cónxuxe a cargo aqueles pensionistas con pensión inferior á prevista anualmente polo Goberno en cada unha das mesmas para esta modalidade, cando non superen a contía fixada anualmente, en xubilación para 2013 os 10.904,60 euros.

Na pensión de viuvez entenderase por cargas familiares a convivencia do beneficiario/a con fillos/as menores de 26 anos ou maiores incapacitados (deben acreditar un grao de minusvalía igual ou superior ao 33%), ou menores de 18 anos acollidos, cando a renda do conxunto da unidade familiar dividida polo número de membros que a compoñen non supere en cómputo anual o 75% do salario mínimo interprofesional, excluídas a parte proporcional de dúas pagas extraordinarias.

Nos cadros 13.10 e 13.11 contémplase o número de pensións cos complementos a mínimo e co tanto por cento do total, por tipos de prestacións, no primeiro correspondentes as provincias galegas e o total do Estado e o segundo en porcentaxe por Comunidades Autónomas. Como pode observarse en orfandade máis da metade das pensións recoñecidas en Galicia: o 54,41%, benefíciense deste complemento, porcentaxe que acada máis do 77% na modalidade de en favor de familiares. En xubilación o número de pensións é de 169.260, e dicir o 38,13% e no total: 253.586 de pensións o 35,13%. Por comunidades autónomas Galicia constitúe en porcentaxe a cuarta comunidade que se beneficia máis deste complemento detrás de Estremadura, Castela - A Mancha e Andalucía e 6,82 puntos por riba da media estatal.

■ Cadro 13.10 Pensións con complemento a mínimo. Galicia a agosto 2013(*)

	Incapacidade permanente		Xubilación		Viuvez		Orfandade		F. Familiares		Total	
	Nº	% (*)	Nº	% (*)	Nº	% (*)	Nº	% (*)	Nº	% (*)	Nº	% (*)
A Coruña	3.725	13,68	60.769	36,76	24.569	34,54	4.727	52,13	1.477	73,26	95.267	34,78
Lugo	1.805	19,39	32.062	41,13	6.751	22,48	1.755	57,81	598	81,03	42.971	35,61
Ourense	1.857	19,54	32.866	47,22	8.626	32,68	1.725	60,37	988	88,53	46.062	42,23
Pontevedra	2.725	11,68	43.563	33,24	17.706	32,09	4.056	48,38	1.236	73,66	69.286	31,76
Galicia	10.112	14,58	169.260	38,13	57.652	31,55	12.263	54,41	4.299	77,49	253.586	35,13
España	114.241	12,20	1.431.518	27,78	780.566	34,05	148.143	44,23	20.801	55,16	2.495.269	28,71

(*) % sobre el total de cada tipo de pensións

Fonte: Informe económico-financiero. Orzamentos Xerais da Seguridade Social 2014

■ **Cadro 13.11** Porcentaxe de pensións contributivas con complemento a mínimos por comunidades autónomas. 2011/2013

	I. Permanente			Xubilación			Viuvez			Orfandade			F. Familiares			Total		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Extremadura	19,39	22,01	22,29	51,00	52,12	51,12	62,71	62,83	62,24	68,81	69,18	66,91	66,45	67,36	68,18	51,84	52,79	51,56
C. - A Mancha	12,65	13,43	13,64	41,56	41,78	40,87	59,96	60,05	59,82	59,29	59,20	57,44	61,97	62,40	65,17	44,14	44,34	43,44
Andalucía	15,37	16,80	17,41	36,32	36,83	36,62	42,77	42,88	42,63	56,77	57,00	55,50	52,22	53,17	54,24	35,87	36,45	36,09
Galicia	13,75	14,33	14,54	38,29	37,80	37,11	30,81	30,86	31,03	56,42	56,06	54,41	70,82	69,83	75,09	34,79	34,58	34,08
Canarias	11,30	12,52	13,20	30,69	30,98	30,70	44,88	45,21	45,32	58,62	58,54	56,79	54,77	54,18	58,89	33,84	34,24	33,70
Castela - León	10,56	11,10	11,08	31,02	31,38	30,62	41,62	41,65	41,34	54,93	54,65	52,78	56,13	56,39	58,50	33,19	33,47	32,74
Murcia	13,86	14,35	14,44	33,86	33,82	33,08	39,24	39,24	39,23	57,13	56,58	54,61	57,16	57,60	61,82	33,38	33,45	32,86
Melilla	9,34	10,54	10,66	24,08	25,15	25,96	40,78	41,13	41,80	62,48	63,22	64,15	60,00	57,89	62,50	30,49	31,38	32,12
Ceuta	5,99	6,64	6,70	21,78	22,20	21,98	38,56	38,76	39,31	53,33	52,82	49,44	40,91	38,64	42,22	27,86	31,38	28,04
C. Valenciana	12,43	13,14	13,55	28,79	28,67	28,13	37,10	37,14	36,96	49,73	49,90	48,42	50,58	50,51	52,44	29,97	30,01	29,45
A Ríoxa	7,92	8,42	8,78	26,35	26,72	25,91	38,38	38,66	38,10	48,09	49,28	46,57	46,76	47,22	53,89	28,34	28,78	27,99
Aragón	8,01	8,43	8,79	24,90	25,18	24,33	37,01	37,07	36,48	43,17	43,59	41,60	46,48	46,67	50,61	27,25	27,48	26,64
Baleares	8,24	8,66	8,83	24,03	23,79	23,31	26,80	26,80	26,81	44,93	45,26	44,13	45,71	48,25	50,36	23,65	23,61	23,15
Navarra	5,91	6,14	6,35	20,73	20,51	19,74	33,01	32,74	31,90	38,89	38,73	37,03	51,57	52,39	52,72	22,91	22,73	21,81
Cantabria	9,36	10,13	10,11	20,92	21,34	20,83	23,71	24,21	24,00	43,50	43,28	42,15	47,65	47,92	50,73	21,31	21,80	21,37
Asturias	7,33	8,07	8,29	18,88	19,09	18,66	19,92	19,89	19,77	38,22	38,66	37,57	39,01	39,17	39,19	18,47	18,71	18,44
Cataluña	7,40	7,83	7,99	19,09	18,93	18,53	20,42	20,24	19,91	34,81	34,73	33,78	36,05	36,66	37,12	18,57	18,49	18,07
Madrid	7,18	7,49	7,99	14,83	14,80	14,82	26,71	26,53	26,39	35,51	35,19	34,25	32,28	32,38	33,98	17,96	17,90	17,66
Pais Vasco	5,07	5,33	5,60	12,02	12,04	11,94	17,70	17,60	17,48	30,49	30,06	28,78	29,69	29,68	31,00	13,47	13,49	13,30
Media	11,07	11,87	12,22	26,62	26,72	26,26	33,59	33,61	33,41	48,44	48,42	46,95	51,60	52,17	54,70	27,58	27,75	27,26

Elaboración propia

Nota: Os datos de pensións con complemento a mínimo do 2011 son a decembro e os do 2012 e 2013 son a agosto.

Fonte: Informes económico-financieros. Orzamentos da Seguridade Social

■ Análise por réximes

O acordo sobre consolidación e racionalización do sistema da Seguridade Social, e o acordo para a mellora e o desenvolvemento do sistema de protección social do 9 de abril de 2001 que desenvolven o Pacto de Toledo, prevén unha simplificación da estrutura do sistema, reconducíndoo cara a existencia de só dous réximes: un de conta allea, no que se incluírían os activos/as da Minería do Carbón, Empregados/as do Fogar e conta allea do Mar e Agrario, e outro o Réxime de Autónomos. Este proceso, que xa rematou, está a provocar cambios importantes, tanto na cotización deses colectivos especiais –aínda que se manteñan algunhas peculiaridades–, como con respecto a unha equiparación efectiva das prestacións da Seguridade Social. O compromiso de incluír para os traballadores/as por conta propia a incapacidade total cualificada plasmouse no Real decreto 463/2003, do 25 de abril, a integración dos traballadores/as por conta propia do réxime agrario no especial de traballadores/as autónomos (reta) na Lei 18/2007 de 4 de xullo, con efectos de 1 de xaneiro de 2008, finalmente a incorporación dos colectivos de conta allea do réxime agrario e os de empregados/as do fogar no réxime xeral formalizouse a partir de Xaneiro de 2012 (Lei 27/2011 de 1 de agosto).

Como apuntabamos en informes anteriores, en 1994 prodúcese unha inflexión no crecemento continuo de pensionistas agrarios de moitos anos anteriores, e comeza a ser maior; se ben moi paulatinamente, o número das pensións que causan baixa que o número de novos pensionistas.

Dende o punto de vista dos datos que proporciona a Seguridade Social, Galicia é a comunidade autónoma española que sufriu un proceso de transformación máis im-

portante con respecto á configuración da súa poboación activa nestes últimos anos, pasando de representar os activos do Réxime Especial Agrario o 29,29% da poboación en alta en 1985, ao 4,94% en 2007, moi por debaixo de poboacións como Andalucía ou Estremadura e máis de 3 puntos inferior a media española. A impresionante diminución do colectivo agrario cotizando nestes últimos anos desembocou, en gran medida, na xubilación ou a invalidez, se ben, as pequenas diminucións dos últimos anos parecen indicar que o proceso vai remitindo na súa intensidade.

■ **Cadro 13.12** **Evolución do número de pensións polos principais réximes.**
Por provincias. Galicia 2000/2007-2013

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia
Xeral	2000	97,6	29,5	37,4	76,8	241,4
	2007	116,6	34,5	44,5	93,9	289,4
	2008	120,2	35,3	45,6	97,1	298,1
	2009	123,9	36,2	46,8	100,4	307,3
	2010	127,4	37,1	48,1	103,7	316,3
	2011	131,1	38,0	49,3	107,3	325,7
	2012	136,2	40,2	51,2	113,2	340,7
	2013	144,1	42,7	54,0	119,6	360,4
Autónomos ⁽¹⁾	2000	23,4	10,0	9,7	16,8	59,9
	2007	30,2	11,7	12,1	21,7	75,7
	2008	97,5	75,4	54,8	67,0	294,6
	2009	97,2	74,0	53,6	66,9	291,7
	2010	96,7	72,7	52,5	66,8	288,7
	2011	96,2	71,5	51,3	66,6	285,7
	2012	95,6	70,0	50,0	66,2	281,9
	2013	95,1	68,8	48,8	65,9	278,5
Agrario ⁽¹⁾⁽²⁾	2000	77,6	75,2	54,8	55,1	262,7
	2007	68,9	66,2	44,7	48,3	228,1
	2008	1,4	1,3	0,8	2,7	6,2
	2009	1,4	1,3	0,8	2,7	6,1
	2010	1,4	1,3	0,8	2,6	6,0
	2011	1,4	1,2	0,8	2,5	5,9
	2012 ⁽²⁾					
	2013⁽²⁾					
Mar	2000	23,3	2,3	0,1	20,3	45,9
	2007	25,3	2,5	0,1	22,7	50,7
	2008	25,6	2,5	0,1	23,1	51,3
	2009	25,8	2,6	0,1	23,4	51,9
	2010	26,1	2,6	0,1	23,7	52,4
	2011	26,3	2,6	0,1	24,0	53,0
	2012	26,5	2,6	0,1	24,3	53,6
	2013	26,8	2,7	0,1	24,7	54,2
Outros	2000	21,4	7,2	7,8	21,1	57,5
	2007	22,1	7,1	7,9	21,5	58,6
	2008	22,0	7,1	7,8	21,4	58,3
	2009	22,0	7,1	7,8	21,2	58,0
	2010	21,8	7,1	7,8	21,1	57,7
	2011	21,7	7,0	7,7	20,9	57,3
	2012	21,5	7,0	7,7	20,5	56,6
	2013	17,3	5,5	6,0	17,1	45,9
Total	2000	243,3	124,2	109,8	190,1	667,4
	2007	263,0	122,0	109,3	208,2	702,4
	2008	266,7	121,6	109,0	211,2	708,5
	2009	270,2	121,1	109,1	214,5	714,9
	2010	273,4	120,7	109,1	217,8	721,0
	2011	276,7	120,5	109,1	221,2	727,5
	2012	279,8	119,8	108,9	224,2	732,7
	2013	283,3	119,7	108,9	227,2	739,1

Elaboración propia
Medias anuais en miles

(1) Os traballadores por conta propia do réxime agrario intégranse no de autónomos a partir de 2008

(2) A partir do 01/01/2012 os traballadores por conta allea do réxime Agrario intégranse no réxime Xeral

Fonte: Ministerio de Empleo e Seguridade Social

Segundo nos mostra o cadro 13.12, a inmensa maioría dos pensionistas galegos do réxime agrario –os de conta propia en 2008– pasan a integrarse no de autónomos de tal xeito que estes pasan de 75.700 en 2007 a 294.600 en 2008, unha cifra moi próxima ó número dos pertencentes ó réxime xeral. Os 5.900 pensionistas do Réxime Agrario en 2011 constitúen un escaso 0,81% do total, e a partir de 2012 non se computan o integrarse os de conta allea no Réxime Xeral.

As pensións do Réxime Xeral da Seguridade Social, en número de 360.400 experimentan unha subida de 19.700 con respecto ao ano anterior, representando un 5,76% do total de España, correspondente ao citado réxime. As provincias de Lugo e Ourense, con 42.700 e 54.000 pensións, respectivamente, representan conxuntamente o 26,83% dos perceptores/as de pensións do Réxime Xeral en Galicia.

As pensións galegas do Réxime Especial de Traballadores Autónomos, incrementáanse coa adición dos agrarios por conta propia a partir de 2008 pasando constituír no ano 2013 o 37,69% do total de pensionistas galegos e o 14,71 % do total español correspondente a dito réxime, A cifra máis numerosa dos pensionistas autónomos é a da provincia da Coruña, con 95.100 pensións, pero Lugo con 68.800 está por enriba de Pontevedra.

Galicia é a comunidade autónoma con maior número absoluto de pensionistas do Réxime Especial do Mar, dobrando amplamente a Andalucía que ocupa o segundo lugar. Os 54.300 pensionistas deste réxime, en Galicia, representan o 41,42 % do total español, radicados fundamentalmente na provincia da Coruña, 26.800, e a de Pontevedra, 24.700.

■ **Cadro 13.13** **Evolución do número de pensións polos principais réximes. Por comunidades autónomas. 1990/1995/2009-2013**

	Réxime Xeral							Autónomos ⁽¹⁾						
	1990	1995	2009	2010	2011	2012	2013	1990	1995	2009	2010	2011	2012	2013
Andalucía	367,2	481,6	693,7	711,5	728,8	1.068,8	1.110,0	77,0	96,2	205,6	209,7	213,5	217,0	221,4
Aragón	96,6	124,0	164,4	167,7	171,1	182,7	188,3	26,9	30,7	73,5	73,7	73,9	74,0	74,6
Asturias	82,7	103,6	139,9	142,8	145,4	149,2	154,8	18,6	23,0	77,2	76,6	76,2	75,5	75,2
Baleares	54,5	68,6	97,1	100,2	103,3	110,9	116,5	14,2	19,0	41,9	42,5	43,0	43,6	44,4
Canarias	66,9	89,6	153,7	160,1	166,6	192,4	201,6	11,9	16,0	45,1	46,2	47,1	47,9	49,0
Cantabria	47,5	58,1	75,7	77,4	79,0	81,2	84,0	10,2	11,9	35,7	35,5	35,5	35,2	35,1
C. - A Mancha	84,5	114,7	170,8	175,8	180,7	232,4	239,8	31,8	36,2	88,4	89,1	89,8	90,1	90,9
Castela - León	159,7	207,5	282,5	288,8	294,5	319,2	330,6	55,3	64,0	207,3	205,9	204,4	202,2	201,1
Cataluña	626,5	758,9	1.023,1	1.047,0	1.072,4	1.117,3	1.163,0	126,5	152,4	277,3	281,8	286,8	291,3	297,5
C. Valenciana	273,6	349,1	522,3	538,3	553,5	650,3	673,6	59,5	70,8	145,5	149,4	152,9	156,3	160,1
Extremadura	47,6	68,0	94,5	96,6	98,4	145,4	150,6	17,2	19,8	50,8	51,0	51,1	51,1	51,5
Galicia	146,9	197,2	307,3	316,3	325,7	340,7	360,4	40,1	49,2	291,7	288,7	285,7	281,9	278,6
Madrid	402,1	511,8	706,9	728,1	749,7	775,8	814,0	57,6	70,4	116,0	120,0	123,9	127,2	132,0
Murcia	56,5	71,8	107,4	111,2	114,9	157,3	164,7	16,9	20,5	43,6	44,7	45,7	46,4	47,3
Navarra	36,6	47,3	73,16	75,11	77,0	82,6	85,6	10,0	11,4	27,9	28,0	28,3	28,4	28,9
País Vasco	197,5	250,3	335,0	341,0	346,9	354,1	365,1	35,2	41,8	79,1	80,3	81,7	83,2	85,3
A Ríoxa	20,1	26,4	35,9	36,7	37,5	39,7	41,0	6,2	7,2	17,5	17,6	17,7	17,7	17,8
Ceuta	3,4	4,3	5,1	5,2	5,3	5,4	5,6	0,7	0,9	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Melilla	2,6	3,4	4,0	4,1	4,2	4,3	4,6	1,0	1,3	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7
España	2.773,1	3.536,1	4.992,6	5.123,8	5.254,9	6.009,5	6.253,6	617,1	742,4	1.826,9	1.843,4	1.860,0	1.871,8	1.893,6

■ **Cadro 13.13**
(continuación)

	Agrario ⁽¹⁾⁽²⁾							Mar						
	1990	1995	2009	2010	2011	2012 ⁽²⁾	2013 ⁽²⁾	1990	1995	2009	2010	2011	2012	2013
Andalucía	326,1	344,3	319,0	321,3	323,0			18,5	21,0	21,9	21,8	21,8	21,6	21,5
Aragón	61,9	60,2	9,4	9,0	8,7			0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Asturias	58,7	59,9	1,1	1,1	1,1			5,0	5,3	4,8	4,7	4,7	4,6	4,5
Baleares	30,2	29,4	5,4	5,1	4,8			2,9	3,1	3,0	3,0	2,9	2,9	2,9
Canarias	37,9	38,1	19,4	19,4	19,3			9,3	10,4	10,6	10,5	10,3	10,2	10,1
Cantabria	26,3	26,9	0,8	0,8	0,8			3,6	3,9	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
C. - A Mancha	112,0	113,3	50,9	49,6	48,3			0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Castela - León	185,5	186,7	20,6	20,0	19,4			0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Cataluña	123,5	123,2	24,5	23,6	22,7			8,7	9,0	8,5	8,5	8,4	8,3	8,2
C. Valenciana	142,7	143,4	87,8	86,2	84,5			8,6	9,1	8,4	8,4	8,3	8,1	8,0
Extremadura	77,0	77,4	45,2	45,2	45,2			0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Galicia	271,5	275,1	6,1	6,0	5,9			33,9	40,9	51,9	52,4	53,0	53,6	54,3
Madrid	29,0	26,3	8,0	7,7	7,3			1,2	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Murcia	51,7	54,5	40,4	40,1	39,7			1,8	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9
Navarra	20,5	20,5	4,0	3,9	3,7			0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
País Vasco	29,0	28,1	1,4	1,3	1,3			11,7	13,1	13,3	13,3	13,2	13,0	12,9
A Ríoxa	12,7	12,6	1,6	1,5	1,5			0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Ceuta	—	0,0	0,0	0,0	0,0			0,6	0,6	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Melilla	—	0,0	0,0	0,0	0,1			0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2
España	1.596,3	1.620,3	645,6	641,9	637,1			106,4	120,5	131,1	131,3	131,3	131,1	131,1

Elaboración propia

Medias anuais en miles

A suma de cada un dos epígrafes non coincide necesariamente con exactitude co total de España ao empregar cantidades reducidas

(1) A partir do 01/01/2008, os traballadores por conta propia do rexímen agrario intégranse no de autónomos

(2) A partir do 01/01/2012 os traballadores por conta allea do rexímen Agrario intégranse no rexímen Xeral

Fonte: Ministerio de Empleo e Seguridade Social

13.4 Análise dos datos sobre as pensións do sistema

13.4.1 Pensións de xubilación

O risco de vellez que dá orixe á pensión de xubilación pode concibirse de dous modos diferentes. Por un lado, a pensión pode presentarse como unha contraprestación aos servizos prestados por unha persoa ao longo da súa vida –pensión de vellez—. Dende un segundo punto de vista, o traballador/a ao chegar a certa idade é considerado como un inválido, as enfermidades da idade e a súa repercusión no rendemento profesional determina unha pensión de “retiro”. Configuraríase, en ambos casos, como un dereito de crédito a través do que paliar, mediante unha renda substitutiva, a perda da renda profesional.

Estas dúas concepcións non conducen sempre ás mesmas consecuencias. A idade da percepción da pensión dependerá, no primeiro caso, sobre todo, de consideracións económicas, mentres que no segundo, virá dada pola situación de invalidez que se presume. Sen embargo, na práctica, ambas as dúas aproxímanse, xa que as esixencias económicas obrigan a miúdo a atrasar o dereito á pensión que se fai coincidir coa

época que a invalidez poida presumirse de feito para a maior parte dos traballadores/as.

Esta pensión presenta dende o punto de vista da Seguridade Social importantes problemas nos seus aspectos técnicos: a idade previsible, a determinación da contía da prestación –cálculo da base reguladora–, a compatibilidade pensión-traballo e a imprescritibilidade do dereito ao recoñecemento da pensión.

Actualmente en España os requisitos para o acceso á pensión de xubilación son: ter cumprida a idade regulamentaria e ter cuberto un período mínimo de carencia.

A idade prevista legalmente é a de 65 anos, se ben como indicabamos na introdución deste capítulo a Lei 27/2011 de 1 de agosto de adecuación, adaptación e modernización do sistema de seguridade social, prevé un incremento paulatino desta idade ata os 67 anos, cun período transitorio de 15 anos, que culminará en 2027. Na actualidade existen posibilidades de xubilarse anticipadamente nos seguintes casos:

- Por razón do grupo o actividade profesional: Son grupos ou actividades cuxos traballos son de natureza excepcionalmente penosa, perigosa, tóxica ou insalubre e acusan elevados índices de morbilidade ou mortalidade, sempre que os traballadores afectados acrediten na respectiva profesión ou traballo o mínimo de actividade que se estableza, se atopen de alta ou situación asimilada e cumpran os demais requisitos xerais esixidos (período de cotización e feito causante). A partir de xaneiro de 2008 a aplicación dos coeficientes reductores non pode dar lugar a que o interesado acceda á pensión de xubilación con idade inferior a 52 anos. Aplícase os traballadores incluídos no estatuto mineiro, persoal de voo de traballos aéreos, traballadores ferroviarios, artistas, profesionais taurinos, e bombeiros ó servizo das administracións ou organismos públicos.
- Por discapacidade: A idade ordinaria se reducirá nun período equivalente ó que resulte de multiplicar o tempo efectivamente traballado os coeficientes do 0,25 en caso de discapacidade igual ou superior ó 45%, e do 0,50 se o traballador ten acreditado un grao de discapacidade igual ou superior ó 65% e precisa doutra persoa para a realización dos actos esenciais da vida ordinaria. Rexe tamén o límite de 52 anos.
- Por ter a condición de mutualista: poderá causar dereito a pensión de xubilación a partir dos 60 anos con coeficientes reductores, para os traballadores/as que tiveran a condición de mutualistas nalgunha mutualidade laboral de traballo por conta allea antes do 1 de xaneiro de 1967, os de RENFE con anterioridade ó 14-7-1967, e os do réxime do Mar ó 1-8-1970, sempre que se atopen en alta ou asimilada á alta.
- Xubilación flexible: o sistema de xubilación gradual e flexible, é o derivado da posibilidade de compatibilizar; unha vez causada, a pensión de xubilación con un contrato a tempo parcial, con xornada mínima do 25% e máxima do 75%, minorando a pensión a parte proporcional inversa á redución da xornada de traballo realizada polo pensionista, en relación á dun traballador a tempo completo comparable. Excepcionalmente, en determinados supostos (reconversión industrial, xubilación parcial con contratos de relevo, xubilación especial aos 64 anos, traballos penosos, tóxicos etc.), poderanse xubilar con antelación á idade ordinaria sen coeficientes reductores.

■ Xubilación parcial: Os traballadores por conta allea que teñan máis de 60 anos e reúnan as demais condicións esixidas para ter dereito a pensión de xubilación poderán acceder á xubilación parcial nos seguintes termos:

- Os maiores de 65 anos ou a idade de xubilación vixente reducindo a xornada entre un 25% e un 75% de xeito que dunha banda se posibilite a compatibilidade entre o percibo dunha pensión de xubilación e o desenvolvemento de actividades laborais e por outra permita a exoneración do pago de cotizacións sociais por contingencias comúns, excepto incapacidade temporal,
- Os menores de 65 ou da idade de xubilación vixente deberán ser contratados a xornada completa, asimílanse ós contratados a tempo parcial cuxas xornadas, en conxunto sexan equivalentes en días teóricos ós dun traballador a tempo completo, debendo celebrarse simultaneamente un contrato de relevo.

■ Xubilación especial ós 64 anos, sen coeficiente reductor, sempre que os traballadores/as reúnan os requisitos xerais esixidos para causar dereito a xubilación ordinaria e pertencen a unha empresa que en virtude de convenio o pacto este obrigada a substituír simultaneamente ó traballador que se xubila por outro inscrito como desempregado.

A Lei 27/2011 establece dúas fórmulas adicionais de anticipo da pensión de xubilación con coeficientes redutores de contía. Unha que deriva do cese non voluntario do traballador e outra que deriva do cese voluntario. Para ámbalas dúas modalidades será necesario un período mínimo de cotización de 33 anos.

A lei 27/2011 modifica o sistema de cálculo da pensión de xubilación que pasa dunha esixencia dun mínimo de 15 anos a 25, se ben cunha aplicación paulatina ata o ano 2022. Ase mesmo modifica o tempo preciso para acadar o cento por cento da base reguladora da pensión: polos primeiros 15 anos cotizados o 50%, a partir do ano dezaseis por cada mes adicional o 0,19% e os que rebasen o mes 248 o 0,18%, sen que a porcentaxe aplicable a base reguladora supere o cento por cento, salvo que se acceda á pensión cunha idade superior á que resulte de aplicación.

Os anos de referencia para poder acceder a pensión en relación coa cotización requirida é a que se contempla na seguinte táboa:

Anos	Cotización requirida	Idade esixida
2013	35 anos e 3 meses ou máis Menos de 35 anos e 3 meses	65 anos 65 anos e un mes
2014	35 anos e 6 meses ou máis Menos de 35 anos e 6 meses	65 anos 65 anos e 2 meses
2015	35 anos e 9 meses ou máis Menos de 35 anos e 9 meses	65 anos 65 anos e tres meses
2016	36 ou máis anos Menos de 36	65 anos 65 anos e catro meses
2017	36 anos e 3 meses ou máis Menos de 36 anos e 3 meses	65 anos 65 anos e 5 meses
2018	36 anos e 6 meses ou máis Menos de 36 anos e 6 meses	65 anos 65 anos e 6 meses
2019	36 anos e 9 meses ou máis Menos de 36 anos e 9 meses	65 anos 65 anos e 8 meses
2020	37 ou máis anos Menos de 37 anos	65 anos 65 anos e 10 meses
2021	37 anos e 3 meses ou máis Menos de 37 anos e 3 meses	65 anos 66 anos
2022	37 anos e 6 meses ou máis Menos de 37 anos e 6 meses	65 anos 66 anos e 2 meses
2023	37 anos e 9 meses ou máis Menos de 37 anos e 9 meses	65 anos 66 anos e 4 meses
2024	38 anos ou máis Menos de 38 anos	65 anos 66 anos e 6 meses
2025	38 anos e 3 meses ou máis Menos de 38 anos e 3 meses	65 anos 66 anos e 8 meses
2026	38 anos e 6 meses ou máis Menos de 38 anos e 6 meses	65 anos 66 anos e 10 meses
2027	38 anos e 9 meses ou máis Menos de 38 anos e 9 meses	65 anos 67 anos

As pensións de xubilación da Seguridade Social constitúen as máis importantes dende o punto de vista numérico e tamén en contía económica.

Na Comunidade Autónoma Galega (cadro 13.14) hai, en 2013, 456.100 pensións de xubilación —4.800 máis que en 2012—, cun aumento maior co do último ano. Representan o 8,37% das 5.451.500 existentes en España. Do exame dos datos do cadro 13.14 e dos datos de informes de pasados anos pódese observar o incremento importantísimo do número das devanditas prestacións entre os anos 1997 e 1998, tanto na comunidade autónoma, como no total español, que é debido na súa maioría á conversión das pensións de incapacidade permanente dos beneficiarios/as de 65 ou máis anos en pensións de xubilación, mentres que os aumentos interanuais de 1999 a 2002 son máis cativos e consecuencia do aumento natural do número das pensións, en 2003 permanece na mesma cantidade, diminúe en 2004, en 1.800, volve a aumentar moi lixeiramente en 2005, máis significativamente en 2006, increméntanse en tan só 1.200 en 2007, e 2.200 en 2008 e por último en 4.000 en 2009, 3.600 en 2010, 4.500 en 2011, 3.200 en 2012 e 4.800 en 2013. Nas provincias de Lugo e Ourense nos cinco últimos anos baixan lixeiramente o número, mentres tamén en escasa medida aumentan nas outras dúas provincias galegas.

■ **Cadro 13.14** **Pensións de xubilación. Por provincias. Galicia/España. 1990/1997-1998/ 2007-2013**

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España	Porcentaxe %
1990	Nº	101,6	55,6	54,9	57,8	269,9	2.803,8	9,63
	Pensión media	282,1	251,6	248,9	279,7	268,6	308,1	87,19
1997	Nº	124,8	62,6	60,7	77,0	325,1	3.502,5	9,28
	Pensión media	419,6	364,0	355,1	414,3	395,4	478,3	82,68
1998	Nº	147,8	83,0	74,8	111,0	416,6	4.400,9	9,47
	Pensión media	433,5	374,4	365,1	427,7	408,0	496,1	82,23
2007	Nº	158,7	79,8	70,6	124,7	433,8	4.863,3	8,92
	Pensión media	701,8	589,7	572,2	703,9	660,9	806,4	81,96
2008	Nº	160,4	79,2	70,1	126,4	436,0	4.936,8	8,83
	Pensión media	737,0	616,0	598,5	739,9	693,9	845,4	82,08
2009	Nº	162,7	78,7	69,9	128,6	440,0	5.038,9	8,73
	Pensión media	764,2	635,6	616,6	766,4	718,7	875,0	82,14
2010	Nº	165,0	78,0	69,7	130,9	443,6	5.140,6	8,63
	Pensión media	793,3	656,2	636,2	794,1	745,1	905,9	82,24
2011	Nº	167,6	77,5	69,6	133,4	448,1	5.246,2	8,54
	Pensión media	820,7	677,7	655,7	824,7	771,9	936,4	82,43
2012	Nº	169,9	76,7	69,3	135,4	451,3	5.330,2	8,47
	Pensión media	829,3	684,6	660,7	834,3	780,3	946,4	82,45
2013	Nº	172,8	76,3	69,1	138,0	456,1	5.451,5	8,37
	Pensión media	860,3	709,4	682,8	866,1	809,9	979,5	82,68

Elaboración propia

Números en miles redondeados. Medias anuais

Promedio mensual, en euros, a decembro de cada ano

Porcentaxe: % Galicia/ España

(1) A partir de novembro de 1997, as pensións de invalidez permanente de beneficiarios/as de 65 anos e máis, agás do SOVI figuran incluídas nas de xubilación agás do SOVI figuran incluídas nas de xubilación

Fonte: Ministerio de Emprego e Seguridade Social

Como sinalabamos en informes anteriores, a estrutura da poboación das provincias de Lugo e Ourense, onde cun 24,32% da poboación da comunidade autónoma se concentra en 2013 máis dun 31,87% dos pensionistas de xubilación, constitúe un trazo fundamental e xoga un importante papel na elevada porcentaxe de Galicia sobre o total nacional.

A media en 2013 das pensións galegas de xubilación situouse en 809,90 euros ao mes, subindo 29,60 euros con respecto ao pasado ano, mentres que a media estatal increméntase, en 2013, en 33,10 euros, situándose en 979,50 euros –169,60 por riba da media galega–.

As provincias de Lugo e Ourense, polo importante número de pensións de xubilación do Réxime Agrario, aparecen ambas as dúas con máis de 270 euros no primeiro caso e 296,7 no segundo, de diferenza con respecto á media estatal.

13.4.2 Pensións de invalidez permanente

Nas orixes da institucionalización do seguro de invalidez, a finais do pasado século, este foi concibido como unha vellez prematura, dando orixe a unha renda vitalicia que supoñía en realidade unha liquidación anticipada da pensión de vellez. A evolución posterior permitiu definir a invalidez cunha noción distinta á de xubilación na que cada vez con maior énfase vaíse poñendo o acento nas medidas encamiñadas á rehabilitación e recuperación do traballador.

A invalidez, dende o punto de vista de prestación contributiva, defínese pola súa relación co exercicio dunha actividade profesional, ben como unha incapacidade para exercer unha profesión determinada –incapacidade permanente total para a profesión habitual– podendo neste caso dedicarse a outra distinta, ou ben como unha incapacidade xeral para a obtención de calquera tipo de ingresos –incapacidade permanente absoluta–, que lle inhabilita por completo para toda profesión ou oficio.

A invalidez tamén pode orixinar unha incapacidade parcial para a profesión habitual, que no sistema español de Seguridade Social é aquela que sen acadar o grado de total, ocasiona ao traballador/a unha diminución do 33% no seu rendemento normal para dita profesión, sen impedirlle a realización das tarefas fundamentais desta.

A Seguridade Social española prevé tamén unha incapacidade absoluta agravada, que constitúe a gran invalidez, para aqueles traballadores/as incapacitados/as absolutos que, como consecuencia de perdas anatómicas ou funcionais, necesitan a asistencia doutra persoa para realizar os actos máis esenciais da vida, tales como vestirse, desprazarse, xantar ou análogos.

O acordo sobre consolidación e racionalización do sistema da Seguridade Social e a Lei 24/1997 establecen a regulación da invalidez absoluta e gran invalidez nos termos actuais, se ben introducen determinadas medidas que confiren unha maior transparencia e seguridade xurídica no recoñecemento e graduación das incapacidades permanentes (total e parcial) efectuadas de acordo a un listado que se aprobe regulamentariamente e a un réxime de incompatibilidades co traballo, pasando a denominarse e equipararse, a partir dos 65 anos, a pensión por incapacidade permanente á pensión de xubilación. Non obstante, o “acordo para a mellora e o desenvolvemento do sistema de protección social” contempla a eliminación do tope de 65 anos para acceder á declaración de incapacidade permanente cando esta se derive de accidente de traballo ou enfermidade profesional.

As pensións de incapacidade experimentan pequenas subidas no seu número ata 1997 –ver informes anteriores e o cadro 13.17–, en que baixan en moi escasa medida en relación ao ano precedente. As pensións de incapacidade permanente sofren en 1998 unha drástica diminución polo feito de que a partir de novembro de 1997 os beneficiarios das pensións de incapacidade permanente de 65 anos ou máis pasan a ter a condición de xubilados. A baixada é de tal xeito que das 146.500 existentes en 1997 en toda Galicia quedan só 59.200; en 1998 dita diminución é maior porcentualmente en Galicia –o 59,59%– que no total estatal o –50,54%–. En 2013 o número das pensións de invalidez diminúen en 400 na comunidade autónoma, baixando tamén no total estatal en 8.100. As 69.500 pensións de incapacidade permanente existentes en Galicia pasan a representar un 7,43% sobre as da mesma natureza en España e o 9,40% respecto do total de pensións na Comunidade Autónoma.

■ **Cadro 13.15** **Pensións de invalidez. Por provincias. Galicia/España. 1990/1997-1998/ 2007-2013**

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España	Porcentaxe %
1990	Nº	36,3	32,8	23,2	54,7	147,0	1.567,9	9,38
	Pensión Media	251,1	226,8	229,2	240,2	238,2	284,3	83,78
1997	Nº	39,6	31,2	22,1	53,6	146,5	1.626,6	9,01
	Pensión Media	433,0	337,8	353,5	378,5	385,2	471,3	81,74
1998	Nº	19,5	10,9	7,7	21,1	59,2	804,5	7,36
	Pensión Media	456,2	355,1	372,1	396,1	407,7	492,9	82,72
2007	Nº	25,4	9,2	9,1	22,2	65,8	888,8	7,41
	Pensión Media	704,8	640,3	546,0	685,6	681,4	796,7	85,52
2008	Nº	26,4	9,3	9,2	22,7	67,5	906,8	7,44
	Pensión Media	726,3	675,7	674,5	712,3	707,7	826,4	85,63
2009	Nº	26,8	9,2	9,3	23,0	68,3	920,9	7,42
	Pensión Media	745,7	710,4	701,5	731,8	730,2	845,7	86,35
2010	Nº	27,2	9,3	9,5	23,2	69,1	933,7	7,40
	Pensión Media	762,9	736,9	719,8	753,8	750,5	865,0	86,76
2011	Nº	27,2	9,5	9,5	23,6	69,8	938,5	7,44
	Pensión Media	780,3	760,8	743,5	772,8	770,1	883,1	87,21
2012	Nº	27,1	9,7	9,6	23,6	69,9	943,3	7,41
	Pensión Media	784,5	767,3	750,3	778,6	775,5	887,3	87,40
2013	Nº	26,9	9,8	9,6	23,3	69,5	935,2	7,44
	Pensión Media	805,5	790,7	776,7	801,5	798,12	907,6	87,93

Elaboración propia

Números en miles redondeados. Medias anuais

Promedio mensual, en euros, a decembro de cada ano

Porcentaxe: Galicia/ España

(1) A partir de novembro de 1997, as pensións de invalidez permanente de beneficiarios/as de 65 anos e máis, agás do SOVI figuran incluídas nas de xubilación

Fonte: Ministerio de Emprego e Seguridade Social

O mesmo que ocorre coas pensións de xubilación, a proporción de pensións de invalidez en Galicia, en relación co total destas en España, era tradicionalmente moito maior que a da poboación. Sen embargo, despois de 1998 queda establecida nun 7,36%, fronte ao 9% do ano anterior; o que sen dúbida pon de manifesto o elevado número de incapacitados/as permanentes de 65 anos ou máis existentes en Galicia, que engrosan xa a partir de 1998 o número de pensionistas de xubilación. En 2013 aumentan moi lixeiramente na provincia de Lugo, mantense en Ourense e diminúen lixeiramente en A Coruña e Pontevedra. No cómputo da comunidade autónoma baixa en 400 pensións e 4.800 no conxunto de España o número de pensionistas de incapacidade. A contía media da prestación de invalidez permanente en Galicia, é de 798,12 euros mes, subindo con respecto a 2012 en 22,66 euros, pero inferior en preto de 110 euros á media estatal, sendo significativamente baixas as correspondentes ás provincias de Lugo e Ourense.

O cadro 13.16 proporciónanos información sobre a distribución do número de pensións de invalidez segundo os grados de incapacidade. De acordo con estes datos o volume maior de pensionistas de invalidez en Galicia son os incapacitados totais: 46.090, que representan o 66,31% do total de inválidos/as galegos, e o 8,75% dos incapacitados totais españois, unha cifra maior en máis de dous puntos e medio que a que correspondería a proporción da poboación, aínda así moito máis baixa que a dos

anos precedentes a 1998 en que en virtude do importantísimo transvase de incapacitados/as permanentes con 65 ou máis anos a xubilados operada en dito ano, corríxe en parte a enorme desproporción de anos anteriores.

■ **Cadro 13.16** **Pensións de incapacidade permanente en vigor segundo grao de incapacidade. Por provincias. Galicia/España. 2007-2013**

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España	Porcentaxe %
Gran invalidez	2007	967	341	293	742	2.343	30.760	7,62
	2008	998	339	279	743	2.359	31.650	7,45
	2009	990	344	270	721	2.325	32.178	7,23
	2010	978	351	264	724	2.317	32.700	7,09
	2011	993	360	262	715	2.330	32.973	7,07
	2012	984	362	270	721	2.337	33.050	7,07
	2013	983	361	285	712	2.341	32.625	7,18
Incap. Perm. Absoluta(*)	2007	8.148	3.243	3.133	7.625	22.149	377.982	5,86
	2008	8.198	3.339	3.113	7.652	22.302	381.941	5,84
	2009	8.130	3.331	3.115	7.619	22.195	384.492	5,77
	2010	8.012	3.369	3.099	7.619	22.099	386.271	5,72
	2011	7.853	3.476	3.063	7.523	21.915	384.932	5,69
	2012	7.723	3.517	3.051	7.319	21.610	383.297	5,64
	2013	7.529	3.511	3.028	7.065	21.133	376.306	5,62
Incap. Perm. Total	2007	16.267	5.577	5.614	13.767	41.225	478.639	8,61
	2008	17.132	5.583	5.774	14.266	42.755	492.088	8,69
	2009	17.671	5.540	5.953	14.580	43.744	503.276	8,69
	2010	18.150	5.549	6.134	14.839	44.672	514.054	8,69
	2011	18.352	5.660	6.164	15.339	45.515	520.079	8,75
	2012	18.419	5.788	6.232	15.562	46.001	526.949	8,73
	2013	18.377	5.950	6.254	15.509	46.090	526.289	8,76

Elaboración propia

Medias anuais en miles

Porcentaxe: % Galicia/ España

(*) A partir de novembro de 1997, as pensións de invalidez permanente de beneficiarios/as de 65 anos e máis, agás do SOVI figuran incluídas nas de xubilación. As pensións de incapacidade permanente parcial suprimíronse no ano 1966, pasando a percibir os novos beneficiarios unha cantidade tanto alzado.

Fonte: Ministerio de Emprego e Seguridade Social

13.4.3 Pensións de viuvez

Integrada dentro do que tradicionalmente se considera como seguro por falecemento ou prestacións por morte e supervivencia, a pensión de viuvez ten como finalidade reparar o dano causado pola desaparición dun dos cónxuxes, e a ela ten dereito o supervivente, cónxuxe o parella de feito, neste caso se o falecemento é posterior a 1 de xaneiro de 2008, e con certos requirimentos económicos, nos seguintes termos de carácter xeral: se o falecido/a se atopase no momento do óbito en alta ou situación asimilada á alta, en caso de morte por enfermidade común deberá completar un período mínimo de cotización de cincocentos días, dentro dos cinco anos anteriores ao falecemento, non esixíndose ningún período en caso de accidente, sexa ou non laboral, ou enfermidade profesional. Se o falecido/a non estivera de alta ou situación asimilada

á alta poderán causar dereito a pensión sempre que se acredite un período mínimo de cotización de quince anos (reforma da Lei 24/1997).

No suposto de separación ou divorcio, o dereito á pensión de viuvez corresponderá a quen sexa ou fora cónxuxe lexítimo, e aos separados/as ou divorciados/as que non contraeran novas nupcias, en contía proporcional ao tempo vivido co cónxuxe falecido, con independencia das causas que determinaran a separación ou o divorcio, garantíndose en todo caso o 40% a favor do cónxuxe o supervivente dunha parella de feito con dereito a viuvez. É compatible con calquera renda de traballo do beneficiario e coa pensión de xubilación ou incapacidade permanente a que o mesmo tivera dereito.

A Lei 24/1997, do 15 de xullo, sobre consolidación e racionalización do sistema da Seguridade Social estableceu modificacións normativas nas prestacións de viuvez, co incremento da súa contía atendendo ao nivel de renda e cargas familiares, centrándose, prioritariamente, nas pensións mínimas daqueles que teñan menos de 60 anos, para equiparar a súa contía coas pensións mínimas que o sistema outorga aos viúvos/as maiores de 60 anos, o que se realizou gradualmente tendo plena aplicación no ano 2000. O “acordo para a mellora e o desenvolvemento do sistema de protección social” do 9 de abril de 2001 contempla a previsión do incremento da porcentaxe a aplicar sobre a base reguladora do 45% dese momento ata o 52% na actualidade e o 70% no caso de viúvos/as con cargas familiares e un novo marco de compatibilidades permitindo nalgúns casos manter a pensión aínda que o pensionista contraia novas nupcias. A Lei 40/2007 de 30 de decembro de Medidas en materia de Seguridade Social equipara os matrimonios coas parellas de feito en relación coa viuvez.

Continúa en 2013 a tendencia no aumento de pensións de viuvez en Galicia (cadro I 3.17), nunha contía que se cifra en 900 novos pensionistas viúvos ou viúvas máis que o ano anterior:

As 185.800 pensións de viuvez en Galicia representan un 7,95% do total español, destacando con respecto ao total da poboación, as cifras de Lugo e Ourense cunha maior porcentaxe sobre o total da poboación provincial que as da Coruña e Pontevedra.

Como sinalabamos en informes anteriores, a media da contía económica das pensións de viuvez nas provincias galegas –520,90 euros– é inferior á do conxunto de España, nun proceso, ademais, no que a diferenza a favor da media nacional vaise acrecentando ano tras ano, pasando, como pode observarse no citado cadro I 3.18, dos 26,69 euros mensuais menos en 1990, a 96,7 en 2013.

Tendo en conta a baixa dotación destas pensións –o 52% da base reguladora (excepto viúvos/as con cargas familiares) ou o mínimo legal– e mesmo a posibilidade de reparto en caso de haber ex cónxuxes superviventes ou parellas de feito con dereito á pensión, a diferenza da contía en máis dun 15% reviste, se cabe, maior importancia. Como no resto das pensións, as diferenzas das medias de Lugo e Ourense, con respecto ao total español, son aínda maiores.

■ **Cadro 13.17** Pensións de viuvez. Por provincias. Galicia/España. 1990/1997-1998/2007-2013

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España	Porcentaxe %
1990	Nº	44,8	21,6	18,4	34,6	119,5	1.541,0	7,75
	Pensión media	175,8	137,4	139,0	171,9	162,1	188,8	85,86
1997	Nº	57,1	26,3	23,0	44,0	150,4	1.897,5	7,93
	Pensión media	271,1	206,3	214,7	266,1	250,2	297,6	84,06
1998	Nº	58,4	26,8	23,6	45,0	153,8	1.936,7	7,94
	Pensión media	278,5	215,3	221,1	273,9	257,4	307,1	83,80
2007	Nº	68,9	29,7	26,1	53,0	177,7	2.225,5	7,98
	Pensión media	474,7	374,5	382,9	464,0	441,3	526,2	83,86
2008	Nº	69,8	29,9	26,2	53,9	179,8	2.249,9	7,99
	Pensión media	496,2	391,9	402,7	484,8	461,9	550,8	83,86
2009	Nº	70,5	29,9	26,3	54,5	181,2	2.270,3	7,98
	Pensión media	512,7	405,2	417,1	500,3	477,4	568,8	83,93
2010	Nº	71,1	30,0	26,4	55,1	182,6	2.290,1	7,97
	Pensión media	526,3	416,9	430,0	513,6	490,6	583,6	84,07
2011	Nº	71,7	30,1	26,4	55,7	183,8	2.309,3	7,96
	Pensión media	540,1	428,8	441,8	526,3	503,7	598,6	84,16
2012	Nº	72,3	29,9	26,4	56,3	184,9	2.322,9	7,96
	Pensión media	542,7	431,6	444,7	528,9	506,5	601,6	84,20
2013	Nº	72,7	30,0	26,4	56,8	185,8	2.336,2	7,95
	Pensión media	557,4	444,6	458,5	543,5	520,9	617,6	84,34

Elaboración propia

Números en miles. Medias anuais

Promedio mensual, en euros, a decembro de cada ano

Porcentaxe: % Galicia/ España

Fonte: Ministerio de Empleo e Seguridade Social

13.4.4 Pensións de orfandade

A pensión de orfandade que deriva do falecemento do causante, ten por finalidade a obtención dunha prestación por cada un dos fillos/as, calquera que sexa a natureza legal da súa filiación, que sexan menores de certa idade ou estean incapacitados/as para todo traballo, sempre que no seu caso teña cuberto o período mínimo de cotización esixido para ter dereito á pensión de viuvez.

A incapacidade para o traballo debe ser permanente e absoluta, que inhabilite para toda profesión ou oficio.

Tamén terán dereito á pensión de orfandade, nas mesmas condicións, os fillos/as adoptivos do causante, sempre que a adopción tivera lugar con dous anos de antelación.

Así mesmo, terán dereito os fillos/as que o cónxuxe supervivente levara ao matrimonio sempre que se celebre con dous anos de antelación, se comprobe que convivían co causante e ás súas expensas e que non teñan dereito a outra pensión da Seguridade Social, nin queden familiares con obriga e posibilidades de prestarlles alimentos, segundo a lexislación civil.

Na data do falecemento do causante, os fillos indicados anteriormente deben ser:

- Con carácter xeral, menores de 21 anos o maiores que teñan reducida a súa capacidade de traballo nun grado de incapacidade absoluta o gran invalidez.

Nos casos de orfandade absoluta e de orfos con unha discapacidade igual ou superior ó 33%:

- A idade amplíase a 25 anos se o orfo non traballa o seus ingresos son inferiores o SMI, en cómputo anual.

Nos casos de orfandade simple aplicase tamén o límite de 25 anos a partir do 01-01-2014.

Durante 2013 produciuse en Galicia (cadro 13.18) un incremento de 1.181 pensións de orfandade, con respecto o ano anterior, aumento que ten lugar nas catro provincias, galegas. Os 22.540 orfos/as acollidos ao sistema da Seguridade Social no país galego representan o 7,14% do total estatal, dos cales o 40,40% son da Coruña, o 34,23% de Pontevedra, o 13,22% de Lugo e o 12,15% de Ourense.

O importe medio da contía da pensión experimenta no ano 2013 un incremento en Galicia de 5,41 euros e no conxunto do Estado de 0,6, sendo a da Comunidade Autónoma Galega lixeiramente inferior á media estatal, cunha diferenza, a favor do total do Estado, no ano 2013 de 4,60 euros mensuais.

■ **Cadro 13.18 Pensións de orfandade. Por provincias. Galicia/España. 1990/1997-1998/2007-2013**

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España	Porcentaxe %
1990	Nº	5.448	1.564	1.561	4.707	13.280	163.653	8,11
	Pensión media	154,3	138,2	137,6	155,8	151	157,8	95,66
1997	Nº	6.986	2.163	1.942	5.829	16.920	212.146	7,98
	Pensión media	177,2	164,1	171,7	173,7	173,7	181,4	95,78
1998	Nº	7.559	2.363	2.127	6.369	18.418	231.733	7,95
	Pensión media	181,5	167,4	174,5	176,6	177,2	186	95,23
2007	Nº	8.058	2.607	2.423	6.655	19.743	256.962	7,68
	Pensión media	326,4	304,9	311,4	309,9	316,2	323,6	97,69
2008	Nº	8.177	2.631	2.396	6.729	19.933	261.012	7,64
	Pensión media	342,6	323,8	328,5	323,3	331,9	337,8	98,27
2009	Nº	8.165	2.621	2.457	6.802	20.045	266.436	7,52
	Pensión media	355,7	335,7	339,5	336,9	344,7	348,7	98,87
2010	Nº	8.133	2.641	2.490	6.821	20.085	270.488	7,43
	Pensión media	366,1	342	348,4	345,8	353,8	357,6	98,95
2011	Nº	8.186	2.690	2.487	6.870	20.233	275.077	7,36
	Pensión media	375,6	352	357,6	356,5	363,8	367,6	98,95
2012	Nº	8.633	2.831	2.620	7.275	21.359	294.827	7,24
	Pensión media	372,2	352,3	354,3	352,2	360,6	365,3	98,70
2013	Nº	9.105	2.980	2.739	7.716	22.540	315.546	7,14
	Pensión media	377,2	360,4	358,9	357,4	366	370,6	98,76

Elaboración propia
 Datos do nº de pensións e pensión media a decembro de cada ano
 Porcentaxe: % Galicia/ España
 Fonte: INSS

13.3.5 Pensións en favor de familiares

O aseguramento derivado da morte pode chegar ademais de ao cónxuxe e aos fillos/as a outros parentes consanguíneos do causante –avós, pais, irmáns e netos– que reúnan certos requisitos, entre eles, ineludiblemente, a convivencia co causante dous anos antes do falecemento, non ter dereito a outra pensión e carecer de medios de subsistencia e de familiares obrigados a dar alimentos.

En 2013, segundo o cadro 13.19, incrementáanse en 47 o número de pensións en relación co ano anterior; para acadar os 5.725 pensionistas galegos que representan o 15,05% do total do conxunto nacional.

O dato máis salientable da análise provincial é o elevado número de pensionistas da provincia de Ourense, sobre todo, se a comparamos con Lugo, á que case duplica. Incrementábase en 2013 o número de pensións nas provincias de A Coruña, Lugo e Pontevedra, diminuíndo lixeiramente na de Ourense.

No que se refire á contía media de pensión cabe destacar polo que atinxe ao global galego en 2013 (464,87 euros), que é netamente inferior á media estatal –505,60 mensuais–, e a media na provincia de Lugo é máis de 71 euros inferior a media estatal.

■ **Cadro 13.19** **Pensións a favor de familiares. Por provincias. Galicia/España. 1990/1997-1998/2007-2013**

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España	Porcentaxe %
1990	Nº	977	193	462	1.110	2.742	26.484	10,35
	Pensión media	188,7	189,5	171,6	175,8	180,7	190,6	94,80
1997	Nº	1.658	502	869	1.706	4.735	45.988	10,30
	Pensión media	222,2	198,3	218,8	217,3	217,3	217,6	99,85
1998	Nº	1.659	502	898	1.646	4.705	45.460	10,35
	Pensión media	230,9	205,9	221,7	224,4	224,2	225,5	99,42
2007	Nº	1.938	683	1.078	1.587	5.286	37.932	13,94
	Pensión media	403	362,5	389,2	397,5	393,3	424,5	92,66
2008	Nº	1.967	702	1.102	1.596	5.367	37.674	14,25
	Pensión media	419,7	378,4	403,3	414,6	409,4	443,9	92,22
2009	Nº	2.010	726	1.104	1.659	5.499	37.810	14,54
	Pensión media	418,1	426,5	393,1	414,0	421,6	455,9	92,48
2010	Nº	2.027	732	1.124	1.680	5.563	37.628	14,78
	Pensión media	441	407	424,5	436,9	431,9	470,6	91,79
2011	Nº	2.098	762	1.144	1.684	5.688	38.121	14,92
	Pensión media	454,6	416,7	436,9	455,1	446,1	482,7	92,42
2012	Nº	2.095	698	1.159	1.726	5.678	37.967	14,96
	Pensión media	462	417,8	437,5	462,5	451,7	488,2	92,52
2013	Nº	2.100	751	1.144	1.730	5.725	38.030	15,05
	Pensión media	476,4	433,9	445,2	477,3	464,9	505,6	91,94

Elaboración propia

Datos do nº de pensións e promedio, a decembro de cada ano

Porcentaxe: % Galicia/ España

Fonte: INSS

13.5 Outras prestacións

A Lei 42/1994, do 30 de decembro, de medidas fiscais, administrativas e de orde social crea unha nova figura entre as prestacións da Seguridade Social: a incapacidade temporal, que vén a substituír á incapacidade laboral transitoria (ILT) e á invalidez provisional. A incapacidade temporal ten unha duración de doce meses, prorrogables por outros seis. Así mesmo, a citada lei desvincula da incapacidade temporal a continxencia de maternidade, que adquire categoría de prestación autónoma con dereito a unha cobertura do 100% da base reguladora.

Examinaremos dentro deste apartado os datos de incapacidade temporal e maternidade, obtidos do Informe económico-financeiro da Seguridade Social no que se refire aos procesos de incapacidade temporal e dos datos estatísticos do Ministerio de Emprego e Seguridade Social información no referente as prestacións de maternidade e paternidade.

13.5.1 Prestacións de incapacidade temporal

Existían, a 30 de xuño de 2013 –cadro 13.20– 30.402 traballadores/as de Galicia en proceso de Incapacidade Temporal, 3.406 menos que o ano precedente, dos que o número maior correspondían a provincia da Coruña: 12.895 e o inferior á de Ourense: 2.931, destaca o elevado número de procesos por continxencias comúns –causados por enfermidades comúns o accidentes non laborais– dos traballadores por conta propia, que se ben baixan substancialmente con respecto a 2012, representan en 2013 o 10,11% do total español.

■ **Cadro 13.20** **Procesos de Incapacidade Temporal en vigor. Galicia/España a 30 de xuño de 2012-2013**

	Continxencias comúns				Continxencia profesionais		TOTAL 2012	TOTAL 2013
	conta allea		conta propia		conta propia e allea			
	2012	2013	2012	2013	2012	2013		
A Coruña	8.760	8.280	4.089	3.272	1.398	1.343	14.247	12.895
Lugo	2.118	2.082	1.676	1.405	411	409	4.205	3.896
Ourense	1.699	1.743	1.109	892	297	296	3.105	2.931
Pontevedra	7.614	7.124	3.469	2.544	1.168	1.012	12.251	10.680
Galicia	20.191	19.229	10.343	8.113	3.274	3.060	33.808	30.402
España	311.636	301.553	85.054	80.239	43.119	40.975	439.809	422.767

Fonte: Informe económico-financeiro dos orzamentos da Seguridade Social 2014

A prevalenza da I.T. fai referencia ó número de procesos rexistrados en vigor en relación coa poboación protexida e se calcula dividindo o número de procesos ó final do período entre a poboación protexida nesa data e o resultado se multiplica por mil. Como pode apreciarse –cadro 13.21– Galicia supera moi amplamente as “ratios” do total nacional sobre todo na prevalenza das continxencias comúns dos traballadores por conta propia, que supera en máis de dez puntos o dato do total estatal, as catro provincias superan moi amplamente as cifras estatais destacando sobre todo as de Pontevedra, en relación coa prevalenza das continxencias comúns e as de Lugo polo que atinxe ás profesionais

■ **Cadro 13.21** Prevalencia de I.T. por tipo de contingencia Galicia / España. Datos a 30-06-2013

	Continxencias Comúns		Continxencias Profesionais
	Prevalencia por mil traballadores		Prevalencia por mil traballadores
	Conta allea	Conta propia ⁽¹⁾	Conta propia e allea
A Coruña	24,45	37,58	4,01
Lugo	24,12	38,97	4,41
Ourense	22,29	34,55	3,82
Pontevedra	25,64	39,72	3,89
Galicia	24,62	38,09	4,00
España	20,87	26,59	2,99

Elaboración propia

(1) autónomos e fogar

Fonte: Informe económico- financeiro dos orzamentos da Seg. Social 2014.

13.5.2 Prestacións de maternidade

Considéranse situacións protexidas a maternidade, a adopción e o acollemento preadoptivo ou permanente, durante os períodos de descanso que se aproveiten por ditas situacións. A prestación consiste nun subsidio en función da base reguladora que, no caso da maternidade, é de 16 semanas de duración, ampliables por parto múltiple en dúas semanas máis por cada fillo. Nos supostos de adopción e acollemento, tanto preadoptivo como permanente, de menores de ata seis anos, a suspensión terá unha duración de 16 semanas, ampliables no suposto de adopción ou acollemento múltiple en dúas semanas por fillo/a; esténdese o suposto a maiores discapacitados/as ou minusválidos/as con especiais dificultades de inserción. O período de descanso poderá ser utilizado pola nai ou a opción desta, tamén polo outro proxenitor no caso de que ámbolos dous traballen, sen prexuízo das seis semanas inmediatas ó parto de descanso obrigatorio para a nai.

■ **Cadro 13.22** Prestacións de maternidade 2010-2013

	Número de prestacións								Importe das prestacións			
	2010		2011		2012		2013		2010	2011	2012	2013
	total	% percibidas pai (*)	total	% percibidas pai (*)	total	% percibidas pai (*)	total	% percibidas pai	miles de euros	miles de euros	miles de euros	miles de euros
A Coruña	7.113	2,1	7.143	2,1	6.561	2,1	6.467	2,5	36.944,77	37.851,60	36.152,26	33.913,36
Lugo	1.618	1,9	1.592	1,3	1.564	2,2	1.562	2,0	7.420,28	7.788,90	7.868,65	7.611,46
Ourense	1.464	2,2	1.442	2,3	1.360	3,4	1.363	2,8	7.065,13	7.261,37	6.753,86	6.544,12
Pontevedra	6.490	2,1	6.287	2,1	5.708	2,0	5.491	1,8	30.494,72	30.696,22	29.154,21	26.479,48
Galicia	16.685	2,1	16.464	2,1	15.193	2,2	14.883	2,2	81.924,90	83.598,09	79.928,98	74.548,42
España	332.557	1,8	324.405	1,8	268.732	1,7	288.842	1,7	1.820.510,80	1.824.181,51	1.741.478,97	1.609.516,41

(*) só pode disfrutar as de adopción ou acollemento

Fonte: Ministerio de Empleo e Seguridade Social

Os períodos de suspensión do contrato de traballo por maternidade, adopción ou acollemento, ou por paternidade poderán ter dereito en réxime de xornada completa ou a tempo parcial, neste caso precísase acordo previo entre o empresario e o traballador afectado.

De acordo co se contempla no cadro 13.22 existen 14.883 perceptores do subsidio de maternidade en Galicia a 31 de decembro de 2013 –310 menos que na mesma data do ano anterior–, dos que na súa maior parte –97,8%– percíbeas as nais. Por provincias A Coruña

ten o número máis grande de beneficiarios –6.467– e Ourense o máis escaso –1.363–. O importe anual en concepto de maternidade en Galicia, cadro 13.22 representa en 2013 a cantidade de 74,55 millóns, diminuíndo en 5,38 millóns de euros a contía do ano 2012.

13.5.3 Prestacións de paternidade

A prestación de paternidade, regulada na Lei orgánica 3/2007 de 22 de marzo, para a igualdade efectiva de mulleres e homes, constitúe un dereito individual, exclusivo e intransferible do pai consistente na suspensión do contrato polos mesmos motivos ca maternidade (nacemento de fillo, adopción ou acollemento) con dereito a unha contía tamén similar: o cento por cento da base reguladora e con unha duración de 13 días.

■ Cadro 13.23 Prestacións de Paternidade 2009-2013. Galicia/España

	Número de prestacións					Importe das prestacións (miles de euros)				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
A Coruña	5.439	5.489	5.624	5.215	5.016	4.160,76	4.195,42	4.440,47	4.177,84	3.919,65
Lugo	1.144	1.110	1.143	1.099	1.135	769,46	752,98	800,28	819,01	796,84
Ourense	1.188	1.129	1.121	1.038	1.067	816,48	797,13	800,49	767,13	761,17
Pontevedra	5.017	4.840	4.773	4.304	4.142	3.662,82	3.605,59	3.660,24	3.328,36	3.222,87
Galicia	12.788	12.568	12.661	11.656	11.360	9.409,52	9.351,12	9.701,48	9.092,34	8.700,53
España	273.024	275.637	269.715	245.867	237.988	220.118,35	225.543,36	225.273,97	208.725,48	198.974,13

Fonte: Ministerio de Empleo e Seguridade Social

Como pode apreciarse –cadro 13.23– o número de prestacións no ano 2013 diminúe lixeiramente co respecto a 2012 e os tres anos precedentes. Os 11.360 perceptores galegos da prestación de paternidade en 2013 representan o 4,77% do total do Estado e percibiron en 2013, 8 millóns 700 mil euros que supoñen o 4,37% da contía global de España.

13.5.4 Prestacións familiares por fillo a cargo

A prestación familiar por fillo a cargo experimenta, a partir de 1991, unha importante transformación, perdendo o seu carácter de prestación exclusiva da Seguridade Social e pasando a ter carácter universal. O Real decreto lei 1/2000, do 14 de xaneiro, actualizou a contía das prestacións por fillos menores de 18 anos non minusválidos e por fillos tamén menores minusválidos nun grao igual ou superior ao 33%, establecendo a súa vez dúas novas prestacións de pago único: a primeira, é dirixida aos casos de nacemento do terceiro ou posterior fillo e a segunda, para supostos de parto múltiple.

■ Cadro 13.24 Beneficiarios/as de prestacións por fillo/a a cargo. Galicia/ España 1993/ 2003-2013

	Total											
	1993	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
A Coruña	31.539	18.420	17.116	16.605	15.769	15.287	15.362	15.326	15.646	15.629	15.816	16.582
Lugo	14.588	6.829	6.323	6.087	5.657	5.357	5.388	5.417	5.481	5.376	5.301	5.567
Ourense	12.597	5.924	5.692	5.335	4.972	4.731	4.735	4.735	4.757	4.716	4.701	4.850
Pontevedra	32.697	18.260	16.759	16.688	15.412	14.663	14.743	14.996	15.618	15.747	15.981	17.167
Galicia	91.421	49.433	45.890	44.714	41.810	40.038	40.228	40.474	41.502	41.468	41.799	44.166
España	1.011.512	738.194	694.075	682.904	656.682	630.025	663.777	716.265	791.980	825.888	850.744	913.115

Elaboración propia
Medias anuais

Fonte: Ministerio de Empleo e Seguridade Social

■ **Cadro 13.25** **Causantes prestacións por fillo/a a cargo. Galicia/ España 1993/2003-2013**

	Total											
	1993	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
A Coruña	58.499	24.683	22.690	21.994	20.591	19.858	19.983	19.925	20.390	20.209	20.395	21.530
Lugo	26.219	9.432	8.663	8.345	7.730	7.280	7.364	7.394	7.445	7.233	7.096	7.462
Ourense	22.697	8.228	7.541	7.283	6.730	6.338	6.371	6.348	6.385	6.291	6.213	6.417
Pontevedra	64.474	25.547	23.393	23.117	21.055	20.016	19.890	20.204	21.134	21.079	21.320	22.950
Galicia	171.889	67.890	62.287	60.739	56.106	53.492	53.608	53.871	55.354	54.812	55.024	58.359
España	2.082.897	1.142.930	1.070.071	1.054.114	1.007.160	957.677	1.015.072	1.097.536	1.220.003	1.264.781	1.297.153	1.392.806

Medias anuais

Fonte: Ministerio de Empleo e Seguridade Social

A Lei 35/2007 de 15 de novembro establece a prestación económica de pago único da Seguridade Social por nacemento ou adopción de fillo, consistente no cobro único de 2.500 euros, suprimida con efectos do 1 de xaneiro de 2011.

As prestacións periódicas con certos requisitos, entre eles non percibir ingresos familiares anuais superiores a 11.519,66 consisten no ano 2013:

Fillo ou menor acollido, menores de 18 anos:

- Fillos ou menores acollidos. Se non esta afectado por unha incapacidade, 291 euros/ano, máis un 15% por cada fillo o menor acollido a partir do segundo.
- Se está afectado por unha discapacidade en grado igual ou superior ao 33%: 1.000 euros/ano.
- A asignación de 500 euros anuais ós menores de 5 anos suprimiuse a partir de 2011.

Fillo maior de 18 anos:

- Se está afectado por unha incapacidade,
- En grado igual ou superior ao 65%, 4.390,80 euros/ano.
- En grado igual ou superior ao 75% e precise o concurso doutra persoa para realizar os actos esenciais da vida, 6.586,80 euros/ano.

Nos cadros 13.24 e 13.25 recóllense a media anual do número de beneficiarios e causantes da prestación en 1993 e de 2003 a 2013.

En 2013, hai en Galicia (cadro 13.25) 58.359 fillos con dereito a dita prestación, que corresponden (cadro 13.24) a 44.166 familias, 1,32 fillos por familia. Como pode apreciarse, en 2013, aumentan os causantes e as familias beneficiarias das prestacións. Da análise provincial, infírese que é a provincia de Pontevedra onde existe maior número de causantes: 22.950, e tamén, a diferenza de 2010, onde existen máis beneficiarios: 17.167, ocupa o último lugar Ourense, tanto no número de causantes como de beneficiarios.

O cadro 13.26, reflicte que en 2013 aumenta, ao igual que no conxunto estatal, o importe total das prestacións, tamén nas catro provincias galegas, supoñendo para o total da comunidade autónoma 90,04 millóns de euros que representa o 6,77% do total do Estado.

■ Cadro 13.26 Importe das prestacións familiares por fillo/a a cargo. Galicia/España. 2001-2013

	Total												
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
A Coruña	23,89	24,58	25,53	25,86	26,90	28,59	29,86	32,36	33,48	34,40	34,80	35,98	37,18
Lugo	8,47	8,63	8,83	8,94	9,19	9,50	9,73	10,53	10,80	11,14	11,21	11,46	11,84
Ourense	6,40	6,62	6,94	7,01	7,34	7,57	7,83	8,61	8,90	9,17	9,28	9,60	9,86
Pontevedra	20,67	21,42	22,02	22,20	23,23	23,43	23,99	26,17	27,34	28,43	28,73	29,84	31,16
Galicia	59,44	61,25	63,32	64,01	66,66	69,09	71,41	77,67	80,52	83,14	84,02	86,88	90,04
España	754,28	784,69	818,25	826,62	865,69	899,98	928,07	1.049,32	1.117,36	1.208,00	1.210,00	1.265,47	1.330,50

Medias anuais
 Datos en millóns de euros/ano
 Fonte: Ministerio de Empleo e Seguridade Social

13.5.5 Prestacións por desemprego

A prestación de desemprego ten por obxecto garantir a continxencia na que se atopan aqueles/as que, podendo e querendo traballar, perden o seu emprego ou ven reducida a súa xornada ordinaria de traballo.

O desemprego é total cando o traballador/a cesa con carácter temporal ou definitivo na actividade que viña desenvolvendo e vese privado consecuentemente do seu salario. O desemprego é parcial cando o traballador/a ve reducida temporalmente a súa xornada ordinaria de traballo, polo menos nunha terceira parte, sempre que o salario sexa obxecto de análoga redución.

A protección por desemprego estrutúrase nun nivel contributivo e noutro nivel asistencial. O nivel contributivo ten por obxecto proporcionar prestacións substitutivas das rendas salariais deixadas de percibir como consecuencia da perda dun emprego anterior ou da redución da xornada. A duración da prestación por desemprego está en función dos períodos de ocupación cotizados nos 6 anos anteriores á situación legal de desemprego de acordo a unha escala que na actualidade vai dende un mínimo de 120 días de prestación aos que cotizaron un período abranguido entre 360 días, ata 539, a un máximo de 720 días aos que cotizaran máis de 2.160 días.

O nivel asistencial, complementario do contributivo, garante a protección a traballadores/as desempregados/as en condicións determinadas que enumera o artigo 215 da Lei xeral da seguridade social (ter esgotado a prestación por desemprego e ter responsabilidades familiares, ou ben, ser un maior de 45 anos, traballador emigrante retornado, liberado de prisión etc.).

Doutra banda a partir de 2001 estableceuse, seguindo as directrices sobre o emprego da Unión Europea, a renda activa de inserción, que combina medidas activas con pasivas e vai dirixido a mellorar a capacidade de inserción profesional dos desempregados/as de longa duración. Configúrase como un itinerario de inserción laboral a partir dun compromiso de actividade, cunha titoría individualizada, incorporando ao beneficiario a programas de emprego e/ou formación e co apoio complementario dunha renda como axuda económica.

Poderán ser beneficiarios/as do programa os traballadores/as desempregados/as que teñan cumprida a idade de 45 anos; que acrediten unha minusvalía ou incapacidade, emigrantes retornados, vítimas da violencia doméstica que á súa vez reúnan

en cada caso as condicións previstas nas normas específicas de cada un dos colectivos. A renda, cunha duración máxima de once meses, será igual ao 80% do indicador público de renda de efectos múltiples (IPREM) mensual vixente en cada momento salario mínimo interprofesional vixente, excluída a parte proporcional das dúas pagas extraordinarias.

■ **Cadro 13.27 Beneficiarios/as da Prestación por Desemprego. Galicia/ España. 1993/2003-2013**

	1993	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
A Coruña	44.000	29.400	30.900	32.600	33.300	33.200	38.500	51.700	58.200	57.400	62.169	61.000
Lugo	12.900	7.600	8.300	8.000	8.100	8.100	9.300	12.500	14.800	14.600	16.601	16.600
Ourense	16.000	8.900	9.600	10.100	9.900	9.900	11.300	14.800	16.800	16.200	17.421	16.700
Pontevedra	39.700	24.700	26.300	27.900	27.900	28.100	35.200	51.300	59.900	58.700	62.449	61.100
Galicia	112.600	70.600	75.100	78.600	79.200	79.300	94.300	130.300	149.700	146.900	158.640	155.400
España	1.993.000	1.004.700	1.065.100	1.103.900	1.145.600	1.421.000	1.815.000	2.681.000	3.042.700	2.846.000	2.942.061	2.865.153

Nº de beneficiarios/as en centos, medias anuais
 Fonte: Ministerio de Empleo e Seguridade Social

No cadro 13.27 preséntanse os datos do número de beneficiarios/as da prestación por desemprego. A tendencia incrementista do número de perceptores/as que se experimenta en Galicia de 1990 a 1993 (ver informes de anos anteriores), cun aumento achegado ao 40%, québrase en 1995, cun descenso de 10.825 perceptores, e continúa en 1996, 1997, 1998 e 1999 dun xeito decrecente con 17.293, 10.612, 7.768 e 4.883 beneficiarios/as menos anualmente, respectivamente. Esta tendencia volve a trocarse no ano 2000 e continúa en 2001 e 2002 con aumentos sucesivos, volvendo a diminuír lixeiramente en 2003 no que en media anual establécese en 70.588 beneficiarios/as, en 2004 ten lugar un incremento de 4.700 perceptores/as no ámbito da Comunidade, en 2005 o aumento é de 3.500, en 2006 de 600 e en 2007 de 100 beneficiarios. En 2008 o incremento é moi notorio: 15.000 beneficiarios máis, e moito máis importante é o acadado en 2009: 36.000 en media anual. En 2010 aumenta en 19.400, en 2011 diminúen en 2.800 situándose en 146.900, en 2012 increméntase ata acadar os 158.640 beneficiarios de media anual en Galicia, diminuíndo en 3.240 no ano 2013 e representando en media anual 155.408 beneficiarios da prestación.

A diminución de 2013 prodúcese tamén no conxunto de España na contía de 77.908. A cifra máis alta, como indican os datos do cadro 13.27 acadase no ano 2010 no que se alcanzan máis tres millóns de perceptores no conxunto do Estado. A diminución prodúcese nas catro provincias galegas e con maior intensidade nas provincias de Pontevedra e A Coruña.

Os 155.408 beneficiarios/as das prestacións de desemprego (cadro 13.27) supoñen o 5,42% do total español. Por tipo de prestación –cadro 13.28– os datos de este cadro son a decembro de cada ano- a metade dos perceptores galegos o son dunha prestación asistencial (subsídio o renda activa de inserción), os beneficiarios da prestación contributiva: 73.795 representan o 49,33% do total dos 149.687 perceptores galegos a decembro de 2013. Os 2.742.905 beneficiarios a decembro de 2013 en España distribúense en unha proporción do 44,53% perceptores da prestación contributiva e o 55,47% da asistencial, na que ó subsidio e a renda activa de inserción hai que engadir

ós perceptores da renda agraria e o subsidio dos eventuais agrarios. Os gastos mensuais das prestacións por desemprego representan en Galicia en decembro de 2013 máis de 126 millóns 473 mil euros que é un 5,50% do importe total de España.

■ **Cadro 13.28 Prestación por Desemprego. Beneficiarios/as por tipo de prestación e gastos. Galicia/ España Diciembre 2012-2013**

	Beneficiarios								GASTOS 2012 ao mes miles de euros	GASTOS 2013 ao mes miles de euros
	Pensións Contrib. 2012	Pensións Contrib. 2013	Subsidios 2012	Subsidios 2013	Renta activa de inserción 2012	Renta activa de inserción 2013	Total Beneficiarios 2012	Total Beneficiarios 2013		
A Coruña	35.438	29.948	23.358	23.182	4.261	4.724	63.057	57.854	59.295	50.686
Lugo	9.519	8.343	6.490	6.453	1.148	1.222	17.157	16.018	15.030	13.305
Ourense	8.124	7.011	7.862	7.528	1.423	1.366	17.409	15.905	14.764	12.797
Pontevedra	32.840	28.493	26.426	26.237	4.893	5.180	64.159	59.910	56.314	49.685
Galicia	85.921	73.795	64.136	63.400	11.725	12.492	161.782	149.687	145.403	126.473
España ⁽¹⁾	1.403.283	1.221.534	1.184.349	1.140.367	232.413	250.333	2.957.378 ⁽¹⁾	2.742.905	2.645.248	2.295.814

(1) incluídos renda agraria e subsidio eventuais agrarios
Nº de beneficiarios/as e gastos a decembro 2012 e decembro 2013
Fonte: Servizo Público de Emprego. Ministerio de Emprego e Seguridade Social

13.6 Pensións de carácter non contributivo e asistencial

A Lei 26/1990, do 20 de decembro, pola que se establecen na Seguridade Social prestacións non contributivas, tratou de realizar unha regulación unitaria das distintas accións dos poderes públicos para integrais nun nivel non contributivo de pensións en favor daqueles cidadáns que se atopan en situación de necesidade protexible e carezan de recursos económicos propios suficientes para a súa subsistencia.

As pensións non contributivas son prestacións periódicas vitalicias ou de duración indeterminada en función da idade ou a incapacidade e a favor daquelas persoas que non cotizaron nunca ou o tempo suficiente para acadar prestacións de nivel contributivo pola realización de actividades profesionais.

Sen embargo, as pensións non contributivas da Lei 26/1990 veñen, en realidade, a substituír, se ben con distinto alcance e maior contía, ás de vellez e enfermidade do Fondo de Asistencia Social (FAS) –que, aínda así e transcorridos vinte e catro anos da implantación das non contributivas, seguen subsistentes para quen as cobraba, se non opta polas novas– e aos subsidios de garantía de ingresos mínimos e o de axuda de terceiras persoas da Lei de integración social do minusválido (LISMI), nas mesmas condicións que as do FAS.

Por outra banda, a Xunta de Galicia, mediante a Lei 9/1991, do 2 de outubro, de Medidas básicas para a reinserción social, estableceu unha prestación, a Renda de Integración Social (RISGA), co obxecto de garantir un mínimo de subsistencia persoal a cidadáns abranguidos entre os 25 (nalgúns casos de 18), e os 65 anos que, polo tanto, completaría a acción protectora de grupos específicos, terceira idade e incapacitados, coas daquelas persoas que, aínda que tendo idade laboral e sen causa legal de inca-

pacidade física ou psíquica, non teñen recursos mínimos para poder afrontar as necesidades máis urxentes.

Como sinala a propia Lei 9/1991, trátase de establecer unha prestación social destinada a garantir recursos económicos de subsistencia a quen careza deles, así como lograr a súa autonomía e integración normalizada mediante un proxecto personalizado de inserción.

A Xunta de Galicia, ante as críticas de carácter xeneralizado sobre a ineficacia desta prestación de cara á loita contra a pobreza e a exclusión social plasmadas nun informe que o Valedor do Pobo publicou en novembro de 1998, modificou, mediante a Lei 1/1999, do 5 de febreiro, algúns artigos co obxecto de configurala, segundo especifica a exposición de motivos, como unha verdadeira renda familiar; flexibilizar os requisitos esixidos, e axilizar o procedemento, posteriormente por Lei 16/2013, de 29 de decembro modificouse de novo a Lei 9/1991, adquirindo o perfil que rexe na actualidade, as contías en 2013 oscilan entre 364,90 euros mensuais as persoas perceptoras cunha antigüidade superior a catro anos (correspóndese co importe da pensión non contributiva) a 399,38 para cada perceptor individual sen conviventes, aumentando de acordo co número de persoas que convivan ata os 601,73 euros con cinco conviventes, nos casos de antigüidade inferior a 4 anos.

As pensións do Fondo de Asistencia Social (FAS) son axudas económicas de carácter periódico a favor de anciáns e de enfermos ou inválidos para o traballo. A contía mensual destas pensións foi en 2013 de 149,86 euros mensuais, en 14 pagas.

As pensións do FAS despois dun descenso moi acusado xa son absolutamente residuais, como consecuencia da implantación das novas pensións non contributivas (mellor dotadas economicamente), ás que deben acceder os novos peticionarios, e que ademais teñen dereito de opción os beneficiarios das do FAS sempre que reúnan os requisitos.

En 2013, o número total de pensionistas do FAS é só de 12 en Galicia, cun descenso respecto ao ano anterior de 7, representando dito número global de Galicia o 0,17% dos 6.860 que existen no total español.

Continúa tamén en 2012, o proceso de diminución do número de prestacións derivadas da LISMI –cadro 13.29– pola posta en vigor, a partir de 1991, das pensións non contributivas. A acción protectora da lei comprende:

- Asistencia sanitaria e prestación farmacéutica.
- Rehabilitación médico–funcional e recuperación profesional.
- Medidas de integración social.
- Subsidio de garantía de ingresos mínimos.
- Subsidio por axuda de terceira persoa.
- Subsidio de mobilidade e compensación por gastos de transporte.

A contía do subsidio de garantía de ingresos mínimos foi en 2013 de 149,86 euros mes; o de axuda de terceira persoa, de 58,45 euros e o de mobilidade e compensación por gastos de transporte de 62,70 euros. Non obstante, no caso que o beneficiario do subsidio de garantía de ingresos mínimos perciba unha prestación económica análoga, a contía do subsidio reducirase nunha cantidade igual o importe daquela prestación.

■ **Cadro 13.29 Beneficiarios das prestacións da LISMI. Por provincias. Galicia/España. 1991/2007-2013**

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
Subsidio de garantía ingresos mínimos	1991	7.309	1.956	2.645	8.215	20.125	251.092
	2007	510	78	154	598	1.340	33.149
	2008	439	66	132	518	1.155	28.728
	2009	383	57	116	450	1.006	24.927
	2010	332	46	96	382	856	21.424
	2011	264	29	74	299	666	17.007
	2012	249	26	68	274	617	15.603
	2013	209	23	60	240	532	13.364
Subsidio axuda de terceira persoa	1991	3.337	798	888	3.074	8.097	91.560
	2007	110	20	11	97	238	4.074
	2008	90	17	10	84	201	3.391
	2009	76	15	9	68	168	2.879
	2010	63	13	7	54	137	2.446
	2011	52	8	5	41	106	1.827
	2012	51	7	4	36	98	1.657
	2013	42	6	3	27	78	1.379
Subsidio de mobil. compens. por pagos de transporte	1991	1.818	104	117	852	2.891	38.769
	2007	152	23	3	66	244	3.255
	2008	132	25	3	61	221	2.845
	2009	119	26	2	26	173	2.460
	2010	108	24	2	12	146	2.189
	2011	96	19	2	10	127	1.766
	2012	88	19	2	8	117	1.667
	2013	79	18	2	6	105	1.554
Asistencia sanitaria e prestación farmacéutica	1991	3.664	395	782	3.525	8.366	56.140
	2007	222	30	221	434	907	14.331
	2008	189	35	229	426	879	13.893
	2009	165	40	234	416	855	13.274
	2010	147	45	240	253	685	12.259
	2011	130	48	245	238	661	11.216
	2012	125	47	241	239	652	10.874
	2013	117	43	110	165	435	9.718
Total	1991	11.410	2.463	3.556	11.482	28.911	329.792
	2007	840	124	375	1.010	2.349	48.877
	2008	724	119	362	927	2.132	43.891
	2009	641	115	352	824	1.932	39.317
	2010	564	108	337	592	1.601	34.687
	2011	475	90	322	500	1.387	29.040
	2012	449	86	311	480	1.326	27.262
	2013	392	78	171	376	1.017	23.865

Elaboración propia

(1) A Lei 26/1990, do 20 de decembro, pola que se establecen na Seguridade Social prestacións non contributivas, suprime estes subsidios pero seguen cobrándolos os que os percibían con anterioridade á entrada en vigor da lei, agás que os interesados pasen a percibir unha pensión non contributiva.

Medias anuais agás 1991 e 2011 que son a decembro

A suma de cada unha das rúbricas dos beneficiarios, segundo a clase de prestación, non coincide necesariamente co total de beneficiarios, xa que un mesmo beneficiario pode recibir máis dunha prestación.

Fonnte: Ministerio de Emprego e Seguridade Social

Os 1.017 beneficiarios da LISMI en Galicia a decembro de 2013, representan o 4,26% dos 23.865 pensionistas españois, cunha diferenza moi notable do número de beneficiarios na provincia da Coruña e Pontevedra –392 e 376 respectivamente– con respecto a Lugo, con tan só 78 beneficiarios.

■ **Cadro 13.30** **Pensións non contributivas. Por provincias. Galicia/España. 1994/2009-2013**

	Invalidez						Xubilación						Total					
	1994	2009	2010	2011	2012	2013	1994	2009	2010	2011	2012	2013	1994	2009	2010	2011	2012	2013
A Coruña	5.179	7.157	6.873	6.458	6.381	6.224	7.406	12.651	12.217	11.755	11.683	11.460	12.585	19.808	19.090	18.213	18.064	17.684
Lugo	1.406	1.994	1.936	1.870	1.839	1.777	1.437	3.768	3.658	3.540	3.478	3.379	2.843	5.763	5.594	5.410	5.317	5.155
Ourense	2.909	2.650	2.587	2.444	2.426	2.368	2.312	4.381	4.247	4.079	4.041	3.958	5.221	7.031	6.834	6.523	6.467	6.326
Pontevedra	3.764	6.597	6.483	6.278	6.234	6.142	4.133	9.476	9.275	8.932	8.797	8.618	7.897	16.072	15.758	15.210	15.031	14.760
Galicia	13.258	18.398	17.879	17.050	16.880	16.511	15.288	30.276	29.397	28.306	27.999	27.415	28.546	48.674	47.276	45.356	44.879	43.926
España	114.487	197.126	196.159	194.712	194.876	195.478	154.486	260.908	257.136	254.295	251.549	250.815	268.973	458.034	453.295	449.006	446.425	446.292

Elaboración propia

Medias anuais agás os datos Galicia 1994 e todos os de 2011 que son a decembro do ano correspondente

Fonte: Ministerio de Emprego e Seguridade Social

As pensións non contributivas que como apuntabamos anteriormente establécense para aquelas persoas que non cotizaron nunca ou o tempo suficiente para alcanzar a prestación de nivel contributivo, poden obterse por estar en situación de invalidez –minusvalía igual ou superior ao sesenta e cinco por cento– ou en idade de xubilación –ter cumpridos os sesenta e cinco anos de idade–, ademais doutros requisitos como carecer de rendas ou ingresos suficientes. O importe mensual das prestacións non contributivas estableceuse para 2012 en 357,70 euros, abonándose dúas pagas extraordinarias da mesma contía os meses de xuño e novembro. No caso de invalidez igual ou superior ao 75%, se precisase do concurso doutra persoa a contía incrementase con un complemento do 50%.

No cadro 13.30 observamos que en 2013 produciuse en Galicia unha diminución de 953 pensionistas beneficiarios de prestacións non contributivas. A partir de 1996 (ver informes anteriores) o número de beneficiarios de pensións non contributivas de invalidez supera aos de xubilación, aínda que nos últimos anos –dende 2000– medraron máis os pensionistas de xubilación. En 2013, en Galicia, as pensións de invalidez descenden en 369, e as de xubilación en 584, non obstante, estas en número de 27.415 constitúen as maioritarias. Por provincias o colectivo da provincia da Coruña, con 17.684 pensionistas, representa o 40,26% do total galego. En sentido oposto, na provincia de Lugo soamente existen 5.155 pensionistas desta modalidade, que constitúen o 11,74% do total de Galicia.

■ **Cadro 13.31** **Pensións non contributivas da Seguridade Social. Por comunidade autónomas. 1997/2006-2013**

	Total núm. pensionistas								
	1997	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Andalucía	94.445	109.609	108.198	106.064	104.955	104.104	102.924	101.768	101.707
Aragón	12.123	9.526	9.139	8.679	8.338	8.093	7.923	7.762	7.701
Asturias	10.618	11.129	10.917	10.526	10.056	9.813	9.729	8.565	9.489
Baleares	7.270	7.926	7.878	7.749	7.655	7.621	7.638	7.590	7.509
Canarias	34.188	42.133	42.204	42.275	42.341	42.258	42.160	42.603	42.714
Cantabria	5.616	6.274	6.223	6.164	6.143	6.163	6.181	6.309	6.424
C. - A Mancha	21.281	23.062	22.309	21.709	21.337	21.039	20.798	20.375	20.174
Castela - León	27.457	26.942	26.085	24.772	23.801	23.150	22.740	22.424	22.386
Cataluña	49.581	59.352	58.679	57.685	56.589	56.194	55.905	56.012	55.659
C. Valenciana	37.248	47.797	47.162	46.376	46.548	46.723	46.656	46.332	46.400
Extremadura	1.343	16.685	16.305	15.977	15.674	15.239	14.868	14.446	14.202
Galicia	46.508	52.956	51.657	50.198	48.673	47.275	45.930	44.878	43.925
Madrid	30.512	34.008	33.753	33.406	33.038	32.891	32.846	33.599	34.645
Murcia	11.798	15.006	14.721	14.415	14.192	14.096	13.957	13.923	14.175
Navarra	3.449	3.049	2.979	2.876	2.807	2.711	2.687	2.653	2.635
País Vasco	10.692	9.941	9.850	9.658	9.741	9.949	10.107	10.230	10.449
A Ríoxa	2.415	2.073	1.998	1.895	1.825	1.781	1.763	1.732	1.772
Ceuta	1.560	1.728	1.742	1.746	1.750	1.705	1.702	1.727	1.778
Melilla	2.400	2.568	2.584	2.553	2.571	2.490	2.492	2.498	2.548
España	410.504	481.764	474.383	464.723	458.034	453.295	449.006	445.426	446.292

Elaboración propia

Media anual

Fonte: Ministerio de Empleo e Seguridade Social

No cadro 13.31 contéplase o número de pensións non contributivas por comunidades autónomas. Galicia é a cuarta, despois de Andalucía, Cataluña e a Comunidade Valenciana, comunidade con maior número absoluto de pensionistas non contributivos e a segunda, a continuación de Canarias, de maior número porcentual con respecto ao total de habitantes. Os 43.925 perceptores de pensións non contributivas representan o 9,84% do total nacional, moi por riba de comunidades con moito maior número de habitantes como Madrid.

■ **Cadro 13.32** **Beneficiarios da Renda de Integración Social (RISGA). Por provincias. Galicia. 1992-2013**

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
A Coruña	237	635	1.323	1.600	1.633	1.769	1.858	1.850	1.731	1.887	1.825
Lugo	88	159	283	294	306	364	427	453	426	453	477
Ourense	86	190	349	415	438	387	347	382	421	447	529
Pontevedra	148	492	803	1.128	1.335	1.407	1.508	1.607	1.578	1.570	1.479
Galicia	559	1.476	2.758	3.437	3.712	3.927	4.140	4.292	4.156	4.357	4.310
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
A Coruña	1.904	1.844	1.785	1.769	1.700	1.717	1.654	1.528	1.500	1.638	2.532
Lugo	540	464	424	427	403	405	492	468	500	725	990
Ourense	543	559	612	635	600	658	730	779	835	1.079	1.361
Pontevedra	1.515	1.306	1.324	1.334	1.399	1.570	1.920	2.213	2.285	3.276	4.417
Galicia	4.499	4.173	4.145	4.165	4.102	4.350	4.796	4.988	5.120	6.718	9.300

Elaboración propia

Datos a 31 de decembro

Fonte: Xunta de Galicia

En 2013 (cadro 13.32), despois do forte incremento de 2012, aumentan aínda máis: en 2.582 o número de beneficiarios/as da renda de integración social (RISGA) en Galicia, acadando os 9.300 beneficiarios, practicamente o dobre de 2009. O incremento experimentase en todas as provincias, pero especialmente na de Pontevedra, que medra en 1.141 beneficiarios máis co ano anterior. Hai que destacar o elevado número de beneficiarios/as en dita provincia de Pontevedra: 4.417, que duplica o número dos de A Coruña mentres que a de Lugo: 990, que increméntase no dobre de 2011, constitúe a de inferior colectivo de beneficiarios/as.

■ **Cadro 13.33** **Importe medio e total pagos RISGA. 2012-2013**

	Importe medio mensual ⁽¹⁾		Total neto	
	2012	2013	2012	2013
A Coruña	405,09	405,39	7.489.165	10.299.215
Lugo	377,89	378,95	2.682.624	3.736.459
Ourense	374,33	378,36	4.462.403	5.492.650
Pontevedra	387,41	388,29	12.197.265	17.269.548
Galicia	388,59	390,50	26.831.457	36.797.872

Elaboración propia

(1) Importe medio por beneficiario. Datos de decembro 2012 e 2013

Fonte: Xunta de Galicia

No cadro 13.33 contéplanse o importe medio da prestación do RISGA en cada unha das provincias galegas, na que a contía maior corresponde a provincia de A Coruña e a menor á de Ourense. O RISGA supón un desembolso de preto de 37 millóns de euros no ano 2013, dos que case a metade corresponde a provincia de Pontevedra.

No cadro 13.34 inclúese o conxunto de prestacións periódicas de carácter asistencial en Galicia: as derivadas da LISMI, as do FAS, as non contributivas da Seguridade Social, e as do RISGA, todas elas sen base contributiva previa.

Como xa dicíamos anteriormente, continúa a diminución, durante 2013, das pensións da LISMI e do FAS, e tamén neste ano as non contributivas. A partir de 1994 aparecen as pensións non contributivas como as máis importantes numericamente representando, en 2013, o 80,96% do conxunto das asistenciais. As prestacións da Renda de Integración Social, en número de 9.300, a decembro de 2013, experimentan un importantísimo incremento nos dous últimos anos e pasan a representar un 17,14% do total.

■ **Cadro 13.34** **Conxunto das prestacións periódicas de carácter asistencial.**
Por provincias. Galicia. 1992/2008-2013

		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia
LISMI	1992	11.154	2.091	2.825	10.776	26.846
	2008	724	119	362	927	2.132
	2009	641	115	352	824	1.932
	2010	564	108	337	592	1.601
	2011	475	90	322	500	1.387
	2012	449	86	311	480	1.326
	2013	392	78	171	376	1.017
Asistenciais	1992	13.084	3.985	3.785	7.863	28.717
	2008	12	10	22	19	63
	2009	8	8	16	14	46
	2010	6	7	12	11	36
	2011	4	6	10	9	29
	2012	3	3	6	7	19
	2013	1	3	2	6	12
Non contributivas	1992	4.341	1.067	2.755	3.074	11.237
	2008	20.598	5.867	7.227	16.506	50.198
	2009	19.808	5.763	7.031	16.072	48.674
	2010	19.090	5.594	6.834	15.758	47.276
	2011	18.213	5.410	6.523	15.210	45.356
	2012	18.064	5.317	6.467	15.031	44.879
	2013	17.684	5.155	6.326	14.760	43.925
RISGA	1992	237	88	86	148	559
	2008	1.717	405	658	1.570	4.350
	2009	1.654	492	730	1.920	4.796
	2010	1.528	468	779	2.213	4.988
	2011	1.500	500	835	2.285	5.120
	2012	1.637	725	1.079	3.276	6.717
	2013	2.532	990	1.361	4.417	9.300
Total	1992	28.816	7.231	9.451	21.861	67.359
	2008	23.051	6.401	8.269	19.022	56.743
	2009	22.111	6.378	8.129	18.830	55.448
	2010	21.188	6.177	7.962	18.574	53.901
	2011	20.192	6.006	7.690	18.004	51.892
	2012	20.153	6.131	7.863	18.794	52.941
	2013	20.609	6.226	7.860	19.559	54.254

Elaboración propia

Fonte: Ministerio de Empleo e Seguridade Social e Xunta de Galicia

En 2013 incrementábase o número do conxunto global destas prestacións en Galicia, incremento que ten lugar fundamentalmente en Pontevedra, por mor do aumento das prestacións do RISGA, e en moi escasa medida na provincia de A Coruña, diminuíndo en escasa contía en Lugo e Ourense. Dos 54.254 perceptores destas pensións de base asistencial un 37,98% pertencen á provincia da Coruña; un 36,05% a Pontevedra; un 14,49% a Ourense e un 11,48% a Lugo.

13.7 Dependencia

A Lei de Autonomía Persoal e Atención as persoas en situación de Dependencia reconece a partir de 2007 un novo dereito á cidadanía en España que se caracteriza por ser universal e subxectivo e permitirá cas persoas que non poidan valerse por se mesmas, sexan atendidas polo Estado a través da garantía dunha serie de prestacións ofrecidas tanto en forma de servizos como de remuneración económica.

A lei contempla a creación dun sistema nacional de Dependencia, que constitúe o cuarto pilar do Estado do Benestar, tras o sistema nacional de saúde, o sistema educativo e o sistema de pensións.

A lei clasifica as situacións de dependencia en tres grados: moderada, severa, e gran dependencia.

As prestacións de atención á dependencia poderán ter natureza de servizos e de prestacións económicas, tendo os primeiros carácter prioritario.

■ Cadro 13.35 Beneficiarios con prestación do Sistema de Dependencia en relación coa poboación a 31-12-2013

Ambito Territorial	Poboación	Beneficiarios con dereito a prestación	% beneficiarios / poboación
Andalucía	8.440.300	167.717	1,99
Aragón	1.347.150	18.502	1,37
Asturias	1.068.165	15.561	1,46
Baleares	1.111.674	10.770	0,97
Canarias	2.118.679	11.414	0,54
Cantabria	591.888	14.789	2,50
Castela - León	2.519.875	61.827	2,45
Castela - A Mancha	2.100.998	36.294	1,73
Cataluña	7.553.650	139.391	1,85
C. Valenciana	5.113.815	41.752	0,82
Extremadura	1.104.004	20.860	1,89
Galicia⁽¹⁾	2.765.940	38.729	1,40
Madrid	6.495.551	89.098	1,37
Murcia	1.472.049	27.951	1,90
Navarra	644.477	8.410	1,30
País Vasco	2.191.682	42.080	1,92
A Ríoxa	322.027	6.788	2,11
Ceuta y Melilla	167.859	1.909	1,14
España	47.129.783	753.842	1,59

Cifras INE de poboación a 01/01/2013.
Fonte: IMSERSO

■ **Cadro 13.36 Beneficiarios e prestacións do Sistema de Dependencia a 31-12 2013**

Ambito Territorial	Beneficiarios con dereito a prestación	Prev. Dep. y Prom. A. persoal	Teleasistencia	Axuda a domicilio	Centros de día/noite	Atención residencial	P.e. vinculada ao servizo	P.E. coidados familiares	P.E. asistencia persoal	TOTAL	Ratio prest. por persoa
Andalucía	167.717	0	56.980	42.694	11.788	19.214	2.919	94.948	14	228.557	1,36
Aragón	18.502	0	0	0	1.147	3.236	3.515	10.613	0	18.511	1,00
Asturias	15.561	11	817	1.849	1.773	2.848	1.777	7.955	3	17.033	1,09
Baleares	10.770	2	0	0	924	1.934	342	7.767	0	10.969	1,02
Canarias	11.414	41	0	0	2.704	2.761	377	5.573	0	11.456	1,00
Cantabria	14.789	0	847	1.055	1.343	4.108	0	8.790	0	16.143	1,09
Castela - León	61.827	8.171	4.221	10.100	6.701	8.289	16.957	23.534	56	78.029	1,26
C. - A Mancha	36.294	2.268	5.940	6.724	1.865	9.191	2.249	21.649	7	49.893	1,37
Cataluña	139.391	3.623	16.858	18.535	8.709	21.180	13.483	101.385	16	183.789	1,32
C. Valenciana	41.752	321	9.438	0	4.618	10.269	3.506	19.526	3	47.681	1,14
Extremadura	20.860	596	705	520	1.090	4.002	7.312	8.182	0	22.407	1,07
Galicia	38.729	509	1.026	9.714	5.547	7.584	5.400	12.263	47	42.090	1,09
Madrid	89.098	4.324	14.956	21.356	11.742	18.617	9.489	29.719	23	110.226	1,24
Murcia	27.951	115	5.090	0	3.700	3.414	1.602	21.349	1	35.271	1,26
Navarra	8.410	66	882	487	283	1.774	948	5.503	1	9.944	1,18
País Vasco	42.080	118	1.088	5.431	5.567	10.565	1.609	24.738	1.270	50.386	1,20
A Rioxa	6.788	630	1.324	1.996	795	1.291	535	3.704	0	10.275	1,51
Ceuta y Melilla	1.909	199	285	501	47	147	9	1.203	0	2.391	1,25
España	753.842	20.994	120.457	120.962	70.343	130.424	72.029	408.401	1.441	945.051	1,25

Fonte: IMSERSO

O **catálogo de Servizos** comprende os seguintes servizos sociais de promoción da autonomía persoal e de atención á dependencia:

- Servizos de prevención das situacións de dependencia e os de promoción da autonomía persoal.
- Servizo de Teleasistencia.
- Servizo de axuda a domicilio
- Coidados persoais
- Servizo de Centro de día e de noite
- Servizo de atención residencial.

As **prestacións económicas** poden ser de tres tipos:

- Prestación económica vinculada ó servizo
- Prestacións económicas para coidados no entorno familiar
- Prestación económica de asistencia persoal.

As contías das prestacións económicas fíxanse polo Consello Territorial do Sistema e apróbaas o Goberno. Se ten en conta a capacidade económica a efectos de determinar a contía individual das prestacións económicas.

No cadro I 3.36 contéplase por Comunidades Autónomas o número de beneficiarios con dereito a prestación por cada un dos seus tipos, xunto a “ratio” de n.º de prestacións por persoa beneficiaria. As prestacións por coidados familiares constitúen en Galicia e no conxunto do Estado as prestacións máis numerosas, a 31-12-2013, o 31,66% na Comunidade galega e o 54,17% en España. Segue en importancia numérica en Galicia as de axuda a domicilio: 25,08% e as de atención residencial: 1,58%. No conxunto do Estado teñen maior preponderancia, despois das de coidados familiares, as de atención residencial: o 17,30% e a continuación tamén en cifras semellantes, as de axuda a domicilio: 16,04% e de teleasistencia: 15,98%.

No cadro I 3.35 contéplanse os datos de número de beneficiarios con dereito a prestación en relación coa poboación de cada unha das comunidades autónomas e o conxunto de España. Como pode apreciarse Galicia está 19 décimas por baixo da media estatal en beneficiarios, cun número a 31-12-2013 de 38.729 perceptores de prestacións do Sistema.

Os graves problemas económicos, retardan a implantación definitiva do Sistema e como consecuencia da crise propiciaron reformas e recortes. En xullo de 2012 o Goberno Central endureceu os requisitos de acceso ás prestacións, para o cálculo da parte dos servizos que debe copagar o usuario, implántase tamén un novo sistema, no que entran en xogo outros factores, ademais da renda, como o patrimonio. As prestacións rebaixan un 15% en termos xerais a súa contía, modificando o importe das prestacións da maioría dos dependentes recoñecidos con anterioridade a dita data ó unificar os dous subniveis nos que estaba dividido cada un dos graos da dependencia: leves, moderados e grandes dependentes. O perceptor mantén o grao que tiña recoñecido, pero ó desaparecer estes subniveis, cada un redúcese a unha cifra única, penalizando á maioría dos beneficiarios.

13.8 Conxunto de prestacións e gastos de protección social

Ofrecemos como peche deste capítulo un cadro sinóptico: I 3.37 no que se contempla as contías numéricas e de gastos das distintas prestacións de protección social—pensións contributivas, non contributivas, desemprego, de familiares a cargo e outras— en Galicia e España, a decembro de 2013, e a súa relación coa poboación total dos territorios.

Os 997.582 beneficiarios das prestacións sociais, en decembro de 2013, en Galicia, supoñen o 35,86% do total da poboación no territorio galego, porcentaxe que é 6,67 puntos máis elevado co correspondente ó total do Estado. A porcentaxe galega é maior nas pensións contributivas e non contributivas, pero lixeiramente máis baixas en desemprego, familiares por fillo a cargo e no epígrafe de outras prestacións.

■ **Cadro 13.37** **Conxunto de Prestacións e Gastos de Protección Social en relación coa poboación total. Galicia/ España. Decembro 2013**

Prestacións	Prestacións de beneficiarios						Gasto de prestacións en euros					
	Dato decembro 2013 nº de beneficiarios		Variación relativa interanual		Prestacións sobre poboación total		Dato decembro 2013 importe do gasto		Variación relativa interanual		Gasto sobre poboación total	
	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España
Pensións contributivas	743.622	9.145.966	1,0	1,6	26,73	19,35	539.580.419	7.883.827.859	4,3	4,8	193,99	166,80
Incapac. Permanente	69.334	933.433	-1,0	-1,0	2,49	1,97	55.578.147	849.771.344	1,6	1,1	19,98	17,98
Xubilación	459.589	5.513.570	1,2	2,3	16,52	11,67	375.605.902	5.444.543.609	5,0	5,7	135,04	115,19
Viuvez	186.450	2.345.901	0,5	0,6	6,70	4,96	97.513.626	1.453.888.270	3,4	3,3	35,06	30,76
Orfandade	22.520	315.013	5,4	6,8	0,81	0,67	8.225.274	116.454.530	6,8	8,1	2,96	2,46
Favor Familiar	5.729	38.049	0,9	0,2	0,21	0,08	2.657.470	19.170.106	3,6	3,4	0,96	0,41
Pensións non contributivas	43.511	447.153	-2,0	0,4	1,56	0,95	16.255.104	168.654.277	2,0	3,1	5,84	3,57
Xubilación	27.131	250.527	-2,2	0,1	0,98	0,53	9.806.373	89.819.675	2,3	2,7	3,53	1,90
Invalidez	16.380	196.626	-1,7	0,9	0,59	0,42	6.448.731	78.834.602	1,5	3,6	2,32	1,67
Prest. por desemprego	149.687	2.742.905	-7,5	-7,2	5,38	5,80	126.426.000	2.294.294.000	-13,0	-13,2	45,45	48,54
Nivel contributivo	73.795	1.221.534	-14,1	-12,9	2,65	2,58	90.084.000	1.595.753.000	-16,6	-16,4	32,39	33,76
Nivel asistencial	75.892	1.521.371	-	-2,1	2,73	3,22	36.342.000	698.541.000	-2,4	-4,8	13,07	14,78
Prest. familiares por fillo a cargo	60.087	1.437.567	7,0	8,8	2,16	3,04	14.144.489	290.166.091	6,0	7,7	5,09	6,14
Outras prestacións ⁽¹⁾	675	21.600	-14,9	-13,8	0,02	0,04	87.480	3.942.772	-16,1	-13,7	0,03	0,08
TOTAL	997.582	13.795.191	-0,2	0,3	35,86	29,19	696.493.492	10.640.884.999	0,7	0,3	250,40	225,13

Elaboración propia

(1) Outras prestacións: Lismi e pensións asistenciais. Non incluídas as comunidades autónomas de Navarra e País Vasco

Fonte: Ministerio de Emprego e Seguridade Social

No referente ós gastos: os preto de 696,5 millóns de euros que supoñen o importe destas prestacións no mes de decembro representan en Galicia unha contía de 250,40 euros por persoa, computando o total da poboación da Comunidade Autónoma. En España o desembolso de 10.641 millóns de euros equivale a un gasto de 225,13 euros por habitante, 25,27 euros menos ca “ratio” galega. A diferenza maior no gasto por persoa o constitúe o relativo as pensións contributivas, mentres que nas prestacións por desemprego e prestacións familiares por fillo a cargo a porcentaxe galega é lixeiramente menor: